PROHÁSZKA OTTOKÁR

*

A KERESZTFA ALATT

ELMÉLKEDÉSEK

BUDAPEST, 1916.
A SZOCIÁLIS MISSIÓ-TÁRSULAT
KIADÁSA

Nihil obstat.

Dr. Georgius Krammer,
censor dioecesanus.

Nr. 2290.

Imprimatur.

Strigonii, die 4. Maii 1916.

Ludovicus Rajner,
episcopus, vicarius generalis.

A Szent-István-Társulat bizománya.
Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Az Olajfák kertjében.

«Akkor méne Jézus velök a majorba, mely Getszemáninak nevezteték és mondá tanítványainak: Üljetek itt, míg amoda megyek és imádkozom... kezde bánkódni és szomorkodni s mondá nekik: szomorú az én lelkem mindhalálig.» (Máté 26, 36.)

a) Sebek, szögek, tövisek, kereszt, vér ékesszóló kinyilatkoztatásai ugyan a fájdalomnak, de a szenvedés mélysége, tüze és kínja belül a lélekben van. Azért az Úr Jézus is oda mutat, szomorú szivére, lelkére; a szenvedés keretében látom a szomorú szivet. Ez a passzió mélysége, a halálig szomorú lélek; a kereszt belőle nőtt ki és aki Krisztus szenvedését megérteni és őt szívből szánni akarja, annak nem szabad egy percig sem felednie, hogy Jézus lelke végtelenül szomorú. Elhagyta ereje, leomlott. Krisztus, oszlopa az erőnek, letört; átszakadt a gát és lelkét elöntötte

a szomorúság. Ó mily drága nekünk szent Lukács 22. fejezete; gyöngyöket hint elénk, Krisztus könnyeit, fohászait említi. Vércseppek gyöngyöznek az Úr arcán, leszivárognak ruháján, rengnek az áprilisi fűszálakon; lelke sötét éjszaka. Ez a hangulat kiséri végig az Urat egész szenvedésében; gyöngíti idegeit, érzéseit; lazítja erejét, inait, karjainak izmait; szegény, szomorú Uram! A kereszthalál iszonya, tanítványainak árulása, apostolainak s hiveinek szenvedése, népének végzete, mint malomkövek húzzák őt a mélységbe. «A mélység elborította őt, alászállt a fenékre, mint a kő.» Ó Jézusom, életem minden szomoruságát átélted már te; úgy viselek el mindent, mint hogy ha sziveden keresztül jutna el hozzám; így könnyen viselek mindent.

b) Undor s utálat fogta el bűntől, világtól, alávalóságtól, s elernyedt lelke a sárés vértenger szemléletétől. A bűn reá nehezedik, rémülve érzi annak egész súlyát; föllázad e teher ellen szentsége, tisztasága, gyengédsége. «Jézusnak, az örök Atya Fiának szive» a világ bűneinek mocsarában! «Jézus szive, istenség temploma» piszok és szennyözönben! «Jézus

szive, mely Istennel való kiengesztelésünket eszközölte» most ez Isten szemei előtt a világ bűneivel tetézve, mint ha egészséges ifjút megkötözve patkányok, százlábúak, férgek, élősdiek közé dobunk; életereje undorrá válik és borzalom ijeszti halálra, mikor testén végigfutnak. — Sokan elernyedünk, betegei leszünk bánatunknak, örömtelenné válik életünk. A lánglelkű Illés próféta is, ki holtakat föltámasztott s tüzet hullatott az égből, hogy huzódik meg a boróka alatt s fáradt lelke hogy nyögi: ó Uram, jobb nekem meghalni, mint élni e mocsárban — és ime, az olajfák alatt a Getszemáni kertben az Úr Jézust is íly utálat töri! «Leláztatott lelkem a porba és szivem a földhöz ragadott.» (Zsolt. 40, 25.) Minden Istenszerető lélek részt vesz Jézus ez undorában és lelke megernyedésében. Ha ifjaink elzüllenek, ha leányaink koszorúi szétfoszlanak, ha a szentségek megszentségteleníttetnek, ha gúnyolják az erényt, akkor érezzük, amit Krisztus érzett, undort és csüggedést. Ilyenkor jó a szenvedő Jézussal egyesülni, őt vigasztalni és az érzési közösségből erőt meríteni.

Krisztus kínszenvedésének szelleme.

«És térdre esvén imádkozik vala, mondván: Atyám, ha akarod, vedd el e pohárt éntőlem, mindazáltal ne az én akaratom, hanem a tied legyen.» (Luk. 22, 41.)

a) A kertben szomorkodó Úr Jézus bánatának terhe alatt térdre esik, hogy lelkét Istenben megkönnyítse. Sötét a lelke, az «örök szomorúság» képe, mert bánatát első sorban a bűn s az örök kárhozat okozza. Látja a bűnt rettenetes vízióban, melytől elernyed az Isten báránya, ki elveszi a világ bűneit; érzi, hogy a bűn reászakad és fölsikolt a teher alatt. Ah, ott vannak az én bűneim is; bár kitörülhetném rettenetes víziódból, bár leemelhetném szenvedő lelkedről: édes Megváltóm! Látja a poklot s a kárhozott lelkeket és átérezte a lét érthetetlen átkát és összes borzalmait. Lelke lehajolt a predesztináció örvénye fölé és sötétségé-

ben imbolygott, mint a kémény szikrája az óceán hullámai fölött. A lelkek elvesznek... ah, ez a Megváltó halálos bánata! Értitek-e már, hogy miért szomorú mindhalálig? Oldala mellől dől ki Judás; világot váltó keresztje mellett haldoklik a bal lator kétségbeesett lelke s holnap ilyenkor elnyeli azt is az örvény, azt is, meg más sok milliót! Ó kegyetlen, istentelen, borzalmas hatalom, bűn; rajta veszi ki érte sarcát az Úr! Ő fizet érte! A mélységből kiáltok hozzád Uram, hallgasd meg szómat s irgalmazz nekem!

b) Atyám, — hallom a csendes éjben, — ha lehetséges, múljék el a kehely tőlem, de ne az én akaratom, hanem a tied legyen. Múljék el e kehely, e keserű kehely, melyet haragod s igazságod szűrt a te Fiadnak, a nagypéntek vigíliájának szomorú kelyhe. Vedd el, mert természetem iszonyodik, ifjú életem rémül, szivem elszorul s lelkem nem bírja e sokszoros pokoli kínt. Atyám, ki mondottad: «Ez az én szerelmes Fiam, kiben nekem kedvem telt»; Mindenható Atyám, kiről tanúságot tettem, hogy mindig meghallgatsz engem, kérlek, ha lehetséges, hogy szent akaratod más utat írna elő nekem, változtass helyzetemen! — Az Isten

jón, rosszon vezet keresztül. A szenvedésnek legalább is oly nagy föladatai vannak, mint az örömnek, azért a legszükségesebb az, hogy jóban, rosszban egyaránt a lélekérvényesülés isteni akaratát lássuk. Akaratodat, Uram, szent akaratodat kell teljesítenem küzdelemben, szenvedésben, örömben, betegségben! Ezt nem értenők meg soha, ha az Olajfák kertjének estéjét nem örökíti meg számunkra az Üdvözítő.

c) «És a halállal tusakodván, hosszabban imádkozik vala és lőn az ő verejtéke, mint a földre folyó vérnek csöppjei.» (Luk. 22, 43.) Harcot vív a lélek a test, az érzékek ellen. Körülötte sziklák és tövisek, alvó tanítványok; a háttérben Jeruzsálem fölött a vészthozó viharfelhő. A halál borzalmaitól megszállt Jézus fölébreszti érzelmes, küzdelmes áhitatának összes erőit; véres verejtékben gyöngyözik imája, vágya, Istenhez való tapadása, vonzalma, bizalma; hideg, véres harmata ez tavaszi lelkének. Nem akar engedni. Sokan engednek; azt mondják, hogy nem birják és árulók, hittagadók, bűnösök lesznek. Jézus birja és akarja és átfogja imájában az Istent. Vérzik, de nem enged! Ó, azok miatt az engedékeny, haldokló lelkek miatt is agonizál Jézus,

akik oly hamar fölhagynak a küzdelemmel; megmutatja nekik, hogyan kell ellentállni a rossznak «usque ad sanguinem», a vérontásig. — S pereg a küzdőnek vére; a fáradt vér méreg, de ez a vér itt erő és élet; leszivárog fűre, az olajfa gyökereire; először ömlik ki a bűnös földre, hogy lemossa átkát. Olajjá válik, vértanúk kenetévé. Virágokban feslik ki, liliomokban, rózsákban és Isten irgalmát és kegyelmét esdi ki, «jobban kiált Ábel vérénél.» — E küzdőhöz közeledem szent alázattal, erre a véres, harmatos pázsitra leborulok én is. Ah, Krisztus arénája az én harcterem, az ő ügye az én dicsőségem; vérzek szivesen, de nem hátrálhatok!

Halálfélelmek között.

«Kezde remegni és borzadni.» (Márk 14, 33.)

a) Félt a haláltól, a kíntól, melyet előre látott s megrendült egész valója e borzasztó víziótól. Most érezte, hogy szerette az életet, melybe imádandó lelke oly jól belehelyezkedett. Szive minden rostjával függött rajta, nem mintha ez a legfőbb jó volna, hanem mert nagy, isteni jó. Ezt az életet fejlesztette ő másokban is; levette róluk a kínt, a szenvedést; gyógyított betegeket. Nem kivánkozott a halálba, a világ fájdalmas megsemmisülési vágya nem hervasztotta soha szép lelkét; a lét neki nem izzó kín . . . Ime, most a halál borul e szép, ez isteni életre! Jézus fél, reszket, vért izzad. Ime az ember, az istenember, ki mindenben hasonló lett hozzánk, hogy kínjainkban is, félelmeinkben is megsegítsen. Hogyne szánnám meg, hogyne köszönném meg neki!

b) Háromszor keresi föl tanítványait, vigaszt keresvén. Jézus szerette tanítványait, függött rajtuk; azt kivált ez estén érzi s mutatja. Szeretett volna köztük maradni; ragaszkodó bánatosság szólal meg benne már az utolsó vacsorán: «Bizony mondom nektek, nem iszom e szőlőtermésből aznapig, midőn amaz ujat iszom majd az én Atyám országában.» (Márk 14, 25.) Szivesen vette a ragaszkodás jeleit; jól esett neki Mária kenete s nem tartotta soknak érte a 300 denárt. Ez a szerető, baráti sziv most vigaszt keres, hű barátot, szerető szivet, aki megvigasztalja s hűségével s barátságával kiédesítse keserű lelkét. — A barátság nagy kincs; Jézus becsüli; becsüljük s élvezzük át mi is s teljesítsük örömmel a barátság kötelességeit.

Vigyázzatok és imádkozzatok.

«Mondá Péternek: Így nem virraszthattatok-e velem egy óráig? Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kisértetbe ne essetek. A lélek ugyan kész, de a test erőtlen.» (Máté 26, 39. 40. 41.)

a) Az ember meg nem állja helyét, hacsak az Isten meleg lehellete nem éleszti. Kisértéseitek s nehézségeitek közt tehát nagy szellemi munkát kell kifejtenetek, hogy a mulandóságból s a romlandóságból kiemelkedjetek. Azt a szerencsés fölpillantást, melyben a lélek öntudatára jut erkölcsi nagyságának a világ töprengésével szemben, — azt a fáradalmat, mellyel az Isten hegyeire emelkedik s az Isten kegyelmét úgy tanulja megbecsülni, hogy nem adná oda semmiért; azt a meleg lehelletet, melytől hideg világban is megolvadnak a szivek s azt az érzületet, mely a láthatatlan jót szereti s e szeretettől bűnt utál s rossz

hajlamokat fékez: imádságnak hivjuk. Ó fölséges, áldásos, hatalmas munka, mely világokat emel, örvényeket áthidal, föld göröngyéhez láncolt embert hőssé avat, te légy sorsom, napszámom! Míg érzéketlenül s passzíve viselkedem, nem győzök; de lelkem dolgozni, feszülni, emelkedni akar, a sár legyőzéseig, az állat leküzdéseig, az ember szineváltozásáig. Úgy kell imádkoznom, hogy imám erkölcsi erőfeszítés legyen, — hogy komolyan s elszántan akarjak elérni szebb, tisztább, erősebb lelkületet. Az ily imádkozók az Isten szájának meleg, teremtő lehelletét érzik.

b) Ez a küzdelmes, bajvívó Jézus visszatér tanítványaihoz s alva találja őket. De imája nem teszi rideggé, élessé; nem vetkőzik ki emberies, gyöngéd, elnéző lelkületéből; hisz ő átérezte, hogy a lélek kész, de a test erőtlen. Szeliden figyelmezteti, hogy imádkozzanak s virrasszanak, hogy imádkozzanak vele. Ő, a nagy küzdő buzdítja álmos testvéreit, példájával, szelid szavával nógatja a lélek nagy kötelességteljesítésére. — Kettőt tanulok, először azt, hogy buzgalmam, elmélyedésem, fokozott lelkiéletem ne lépjen föl soha sértő, kemény modorban aluszékonyabb testvéreim ellen.

Buzdítsunk komolyan, adjunk példát még komolyabban, de ne legyünk érdesek. A másik tanulság édes: Jézussal szívesen imádkozom; ha az ő érdekében bűn s nyomor ellen küzdök imámban, édes lesz a tudat, hogy Jézussal teszem. Imaórámat e zöldcsütörtöki hangulatban végzem; virrasztok vele egy óráig!

Krisztus elhagyatottsága.

a) A lélek álmatlan s kínos éjszakája az elhagyatottság; «solus», voltakép borzasztó szó. A világban sem lehetünk önmagunkra hagyatva; a szív édes s erős érzései mind másokkal kötnek össze s ha szakadnak, az fáj. De mi legyen a lélekből, mely léte s öntudata mélyeiben elhagyatva érzi magát, kérdések közt feleletek nélkül, vágyakkal kilátások nélkül? Mi lesz velem az öntudat pusztaságában? Mi lesz, ha lelkem kiáltó szóvá válik a világnézet, a reménytelenségnek sivatagjában, a kilátások nélküli értelmetlenségben? Ó, ez a kiáltás az érző léleknek a buta lét malomkerekei közt való csikorgása; kiáltás a föltétlenül szükséges kiemelkedés és fölszabadulás után. Kiáltás, mely protestál az öntudatnak mechanizálása ellen; kiáltás, mely az atya-, anya-, gyermekgyilkosság vádját üvölti a tagadás szelleme ellen;

protestáció, melyet az érthetetlen s szerencsétlen lét poklának kapujára szegez az ember! — Nem, nem, az Isten nem hagyhat el; próbára tehet, de el nem hagyhat, ha én el nem hagyom őt. — Jézus, Atyád látszólag elhagyott téged. «Istenem, Istenem, mért hagytál el engem», ez szenvedésed egyik motívuma! Lelked Isten után kiált; szived az ő nyomaiban jár és vár és kér: Uram, Uram, muljék el e kehely tőlem!

b) Tekintsük meg az Urat, hogy elhagyatottságunkban győzni tudjunk. Sz. Pál mondja: meghallgattatott tiszteletének s hódolatának nagy mérve szerint. — E sötét elhagyatottságba Krisztus a föltétlen tiszteletet állította bele; ne az én akaratom, hanem a tied legyen. Ő imádja e kemény, felsőbb akaratot; látja, hogy a világban az Isten éjszakával s napsugárral, örömmel s keserűséggel dolgozik a lelkek kialakításán; látja, hogy a fejlődés perspektívái beláthatlanok, de azért minden parányi alakon ragyog a forma, az észszerűség; látja, hogy az emberi érzés s itélet relatív s a mechanizmus őrlő malmában nemcsak kvarcszemek, hanem érző lelkek is csikorognak. Tudja, hogy az Istenhez jóban-rosszban alázattal s törekvő jóakarattal

kell ragaszkodni; hogy esedeznünk, könyörögnünk, hozzá fölemelkednünk, szivünket besugárzásainak megnyitnunk kell, sőt hogy küzdelmesen ki kell állnunk s kifeszülnünk s a sötétség s lehangoltság kiáltására a kiemelkedő lélek kiáltásaival kell felelnünk; a szív panaszos kiáltására a bizalom kiáltásával; az elsötétült léleknek fájdalmas kiáltására a zsoltáros léleknek Isten világosságáért esdő kiáltásával; a mélységből való kiáltásra a magasságból hangzó kiáltással. «De profundis clamavi», a mélységből való kiáltásra felel a «Verbum Dei in excelsis», a magasból jövő isteni szózat. Akkor elmondjuk majd mi is: «De ne az én akaratom, hanem a tied legyen.»

c) Jóakarattal kell a legsötétebb elhagyatottságban is átkarolnom az Istent. Jó, azaz erős, bízó s föltétlenül hódoló akarattal. Amit az Isten akar, az lesz s én is azt akarom. Bármi legyen az, föltétlen hódolattal hajlom meg előtte; vétkezni nem vétkezem s nemcsak ezt sürgetem, hanem azt is, hogy akaratomban még meg se hidegüljek az Úr iránt, ha nem úgy történik valami, mint ahogy azt kértem. Ó meleg, erős, hajlékony, ruganyos, törhetetlen akarat; ilyet csak az Istenben való

elmélyedés, a vele való egyesülés nevel! Jézus jóakarattal hódol Istennek s ime angyal jön; tán egy azok közül, kik 33 év előtt karácsonykor énekelték: béke a jóakaratú embereknek; ezt a jóakaratú embert vigasztalja meg a békesség vigaszával.

Krisztus kínszenvedése.

Belelépünk a világ legszentebb s legfontosabb történésébe, az Úr szenvedésébe, alázatosan s bánatosan, mély részvéttel kisérjük az Urat. Ó öltözzünk érzelmeibe s hasonoljunk hozzá!

a) Kezdetben vala az Ige, a végtelen életnek önmagában való, értelmi kialakítása... Azután lett a világ... az emberi történelem... ez emberi történelemben Krisztus. Ő itt járt s isteni életet élt s isteni tant tanított s isteni tényeket vitt végbe, de életének különösen *egy ténye volt rendeltetésének kulminációja*, gondolatával járt, szivében hordozta tervét; megalkotta s vérével azt irta alája: *opus Christi!* Ez az ő kínszenvedése. — Tanított, sok édes, erős szót mondott, de *egy szóba szorult össze lelke, energiája, tüze,* ez a szó a *«verbum crucis.»* — Sok jelet, csodát művelt, de kivált *egy jelet állított föl* szemeink elé,

ez a «*signum crucis.*» Ezt becsülte, ezt szerette; ebbe fektette bele egész lelkét. Ó édes, erős, áldozatos lélek!

b) S mit hirdet? 1. Az Isten végtelen nagyságát, ki előtt Krisztus megsemmisül... kínban, gyalázatban, halálban. Hogy az Isten nagy, azt hirdeti a természet, a mulandóság. Tyrus és Babylon; csendes, mindent megőrlő hatalom. Fáraókból múmiák, városokból romhalmazok lesznek... s az Isten szent Fiából áldozat lesz. Oly nagy az Úr, hogy minden neki hajlik meg, maga az Isten Fia is mérhetetlen kínban. 2. Hirdeti az Isten tiszteletét és engesztelését; a déli sötétségben, a feketén kárpitozott mennyboltú templomban, imádja, kéri, engeszteli Krisztus az Urat «cum clamore valido et lacrymis»; hallani esdeklő szavát: «Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem!» 3. Hirdeti a megváltás szükségességét. Testvéreim, nekünk megváltás kell; nem emelkedhetünk ki bűnből, bajból, örök halálból, ha Isten ki nem emel. Javítgatott, foltozott rajtunk ész és kultúra; de a győzelmes rosszat, bűneink szerencsétlen hatalmát meg nem törte; de higyjünk a győzelmes jóban, Krisztus megváltásában. 4. Hirdeti az Isten sze-

retetét. Becsüli lelkünket, szeret halálig; meg is halt értünk. A szenvedés Krisztus lelkének kitüzesedése. Szeretete itt az égre csapott; szenvedélyessége itt tört ki. Ezzel a szeretettel lép elénk és mondja: meghódítlak. S valóban meghódított; vérével oltotta a kereszténységbe a hősiességet. Apostolokat, vértanúkat nevelt és megindította a legmélyebb részvétnek áramát. S engem meghódított-e? Ó Jézusom, tied vagyok; ne kételkedjél. Nevelj bennem nagy, mély bensőséget és szeretetet önmagad s kereszted iránt. 5. Hirdeti, hogy mily mély a pokol; Krisztus szenvedésén mérd. Feneketlen lehet a mélység, mely elé tilalomfa gyanánt a kereszt van tűzve. Megrendülve térdre omlom bűnös életemnek szent tilalomfája előtt.

Részvét és szánalom.

a) A szenvedő Jézus legmegindítóbb érzelme a mély részvét volt irántunk. «Menj és segíts rajtuk», ez volt missziója és e missziótól hősies érzelmekkel telt el lelke. A szenvedélyes, áldozatos vágyak útjain járt vele; ment, könnyét, verejtékét el-elkapta a szél. Lelke kigyúladt a nagy könyörület órájában. Oly könyörületes volt, mint a nagy szamaritán, ki szirtes utakon jön segíteni a haldokló emberiségen; olyan volt, mint az a nagy segítő, kire mérhetlen időkön át várt az inaszakadt ember. «Ha akarod, megmented őket», ez isteni meghagyás zsongott lelkében; különben elvesznek; más nem szeretheti őket úgy, hogy üdvözüljenek; nélküled «kiég a szivük, elvész a lelkük.» Ettől gyuladt ki a «caritas patiens Christi»; kompasszív lett.

b) Jézus szenvedése nekünk is a szánakozó

szeretet iskolája. «Szeretsz-e ?» — kérdi az Úr — «ó ha szeretsz, szánj meg.» S ime a szerető lelkek a szánakozás élő szobrai lettek. Első a szűz, kinek lelkét átjárja a tőr; mellette szent János, szent Magdolna! Szent Pál érti, hogy azt «kell éreznünk, amit Krisztus érzett», kompassziv lélekké kell válnunk; hogy szereti, hogy engeszteli, hogy szánja föl magát érte! Szent Péter, a könnyes arcú ember; assziszii szent Ferenc és a szánalom szent jegyesei telve vannak részvéttel a szenvedő Úr Jézus iránt. Boldog Camilla Varanóval én is legalább egy könnyet sirok naponként az Úrnak. — Ez az út az istenszeretetnek legkönnyebb, legtermészetesebb útja; szánni a szenvedőt, ez természetes szenvedélyünk. Jézus akarja, hogy megszánjuk; azért szenved, hogy az istenszeretet a legkönnyebb szeretet legyen; hogy ne legyen szív, mely elzárkózzék szeretete elől. Kereszteden tanítsz szeretni, mert késztetsz szánakozni.

c) S ez tetszik Jézusnak. A szív keménységét fölpanaszolja: «És vártam, ki szánakozzék és nem volt; és ki megvigasztaljon, és nem találtam.» (Zsolt. 68, 21.) Kéri a neki édes részvétet: «Emlékezzél meg inségemről, az ürömről és epéről.» (Jer.

sir. 3, 19.) Ő bár felelhetném: «Megemlékezve megemlékezem erről és lelkem eleped bennem.» (3, 20.) Folignói Angelának mondja Krisztus: Áldjon meg Atyám azért, hogy szánakoztál fájdalmimon. Szent Ferenc kérdezi, mit tiszteljen és szeressen mindenekelőtt és háromszor hallja: «Passio Domini nostri Jesu Christi.» — Végezzük el néha a keresztutat. Térdeljünk le mind a 14 állomásnál külön-külön; elmélkedjünk ott ez állomások jeleneteiről, melyek e könyvben is föltalálhatók és ébresszük föl magunkban a megfelelő érzelmeket. Sok búcsut nyerünk így, melyet a megholtakért is fölajánlhatunk.

Az áruló.

«Keljetek föl, menjünk; ime közeledik az, ki engem elárul.» (Máté 26, 46.)

a) Jézus félt, szomorkodott, vigaszt keresett tanítványainál, bemutatta magát gyöngeségében, de imádkozott is és győzött. Természete borzadt; azt kiáltotta feléje: kiméld magad; de ő megkérdezte az Istent és az megmutatta neki az utat, az odaadás és áldozat útját, melyre Jézus elszántan lépett. Életének legnagyobb kisértését megállotta; lehajtotta fejét Atyja kezeibe és az megnyugtatta és bíztatta őt. — Kettős husvéti győzelme van Jézusnak; egyikben legyőzte a halált; másikban a testet és vért s kiemelte élet, világ, halál fölé a győzelmes lelket. Nézz bele Jézus belső világába és annak fölényes, remeklő kialakulásába Getszemaneban. Nekem is ezt kell átélnem; kisértések, nehézségek, küzdelmek fölé kell lelkemet emelnem; legyőzök vele s általa

mindent. Ó mily dicsőséges husvét ez, a lelki győzelmek husvétja, melyet az ember átél!

b) «Ime közeledik, ki engem elárul.» Rémületes közeledés; Jézus találkozik Judással; tiszta, nemes, saját véres verejtékében az alacsony világ fölé kiemelkedett lelke, mely nem engedett a rossznak, szemben áll az alávaló, undok ösztönöknek rabjával, a hálátlan, áruló tanítvánnyal. — Istenem, emberi utak, emberi fejlődések! Mivé fejlik szeretet, ismeret, kegyelem, akarat az egyikben; mivé a másikban! Biztos, hogy azért fejlett Judásban az isteninek karrikatúrájává, mert maga sem vette komolyba Istent, Krisztust, az evangéliumot, az élet veszedelmeit és az Isten kegyelmeit. Nagy áldás az, ha komolyba vesszük a lelket és belevezetjük minden áron az Isten országát!

c) «Míg ő szólott, ime Judás eljöve és vele nagy sereg... és azonnal Jézushoz járulván, mondá: Üdvözlégy rabbi és megcsókolá őt. Mondá neki Jézus: Barátom, mi végre jöttél?» (Máté 26, 47.) Jézus szép, isteni lelkére rávetődik a passziónak egyik legsötétebb árnya; a megtestesült Istent megcsókolja a megtestesült sátán; meri, judásbérrel kezében, judáscsókkal ajkán lép Krisztushoz.

Ez a csók a legmegalázóbb s a legfájdalmasabb emberi illetés; ezt a tanítványtól szenvedte. A világ győzedelmeskedik: nézzétek, ilyenek a tanítványai! — Barátom, lehetséges-e, hogy ily végre jöttél, hogy ennyire jutottál, te apostolom, barátom és legégetőbb szégyenfoltom? — Imádlak mély részvéttel Jézusom! Értlek, tudom, hogy melyek lelkednek legégetőbb sebei, melyek dicsőségednek sötét foltjai! Nem ellenségeidtől, hanem hiveidtől, barátaidtól, papjaidtól valók azok! Az én erényem Jézus becsülete és vigasza; féltékeny leszek rá.

Jézust elfogják.

«Azok pedig rája veték kezüket és megfogák őt.» (Márk 14, 46.)

a) Ime, a mi megkötözött rabunk. Jézus érzi a gyalázatot: mint latorra, úgy jöttetek ki kardokkal s dorongokkal engem megfogni. Ti rabjai a sötétségnek s szolgái az alávalóságnak, megkötözitek azt, ki egyedül szabad köztetek. Jézus, a szeretet rabja, most bűneink miatt a gonoszságnak s gyűlöletnek foglya lett, akit meghurcolnak s a világból kiüldöznek. Ó szegény, szomorú, imádandó rabunk! Judás eladott a szolga áráért, mert az Irás mondja, ki szolgáját megöli, 30 sziklust fizet; érted már megfizettek, tehát kiüldözhetnek. A rabszolgasors a te végzeted; törvény nem véd s barbár szívtelenség tombol ellened! Mily szegény s elhagyatott lettél. — Jézus fölajánlja fogságát a mi rabságunkért. Nyomában szent Paulin

elhagyja szent Félix sirját s dómját s a patricius az özvegy fiáért a barbárnak szolgált; Szerápion a főváros könnyűvérü lakóinak élveit élvezte, azután eladta magát s megmentett két lelket; szent Vince rabságában megtérítette a renegátot. Krisztust is megkötözik, hurcolják, bántalmazzák, hogy bűneink köteleit megoldja. Csókolom köteleidet s szétszakítom a bűn kötelékeit.

b) «Akkor tanítványai elhagyván őt, mindnyájan elfutának. És a főpaphoz vivék Jézust és egybegyülének mind a papok és irástudók és vének.» (Márk 14, 58.) Ez is bevonulás; mily ellentét e közt s a pálmavasárnapi bevonulás közt! Mily sötét s vigasztalan s mily nehéz ez az út! Az áprilisi éj most is leheli az olajfák s pálmák s a fakadó lombok illatát, de az emberi szivek rögbe fagytak. Jeruzsálem kegyetlen lett, mint a struccmadár a sivatagban. Jézus fölsége nem vált ki most tiszteletet, szomorú arcát méltán fátyolozza az éj; szeretete nem vált ki viszontszeretetet. Rémületes az ember fordulása kegyelemből bűnbe, életből halálba, meleg szeretetből érzéketlenségbe, ragaszkodásból gyáva elhagyásba! Jézusom, ha e szerencsétlen fordulatok el is járnak itt lel-

künk fölött, kérlek, segíts, hogy hűségre, kitartásra szert tehessünk s legalább a kegyelem állapotában kitarthassunk. Te betegje vagy szeretetünk szeszélyének, ó adj hűséges szeretetet.

c) «A főpap tehát kérdezé Jézust az ő tanítványai és tudománya felől. Felelé neki Jézus: Én nyilván szóltam e világnak; és mindenkor a zsinagógában tanítottam és a templomban és rejtekben semmit sem mondtam. Mit kérdezesz engem? Kérdezd azokat, kik hallották, mit beszéltem nekik.» (Ján. 18, 19.) Jézus a tanács előtt áll megkötözve; szegény rab, fölséges lélek. Szabad a beszéde, mert tiszta az öntudata; élete mint a napvilág; fölemelt fővel s mégis alázattal áll itt. Ez a legfőbb méltóság, ez királyi kenet és legszebb koszorú. — Kérdezd meg az embereket, — mondja, — ki lett hitványabb, ki alávalóbb nyomaimban, ki lett rosszabb, ki bűnösebb tanaimtól? Inficiáltam-e vagy életet adtam? Kérdezd meg a világot; ne engem, a rabot. «Rejtekben» nálam semmi sincs; az én életem világítélet; győzelmes világítélet, mely hitelesít engem s útjaimat. Ó Jézus, te legyőzted a világot. Mi a kötél, a katona, a tanács veled szemben?! Idegeimen

végig fut valami szent borzongás a fölség benyomásaitól.

d) «Midőn pedig ezeket mondotta, egy az ott álló poroszlók közül arculcsapá Jézust, mondván: Így felelsz-e a főpapnak?» (Ján. 18, 22.) A szabadság ez erőteljes szava sértően hangzott a gazok itélőtermében, a gyűlölködés s irigység kathedrái megrendültek tőle. A szabad, isteni ember önérzetes gondolata vihart támasztott a csúszómászó szolgalelkek gyülekezetében s a szolga arculcsapja az Urat. Jézus alázatának borzalmas megvilágítása s Jézus szól, protestál, de nem sértően és megbocsát. Álljunk apró és nagy sérelmeinkkel s nehezteléseinkkel a mi meggyalázott s értünk megalázódott Jézusunk elé. Sok a nehezteléssünk s nagy a kényességünk. Legyünk elnézők és kiméletesek, hogy szabadok legyünk. Mint a kavics a Duna ágyában gördül, törődik, simul: úgy az emberek az élet folyamában.

A főtanács előtt.

«Sokan hamis tanúságot mondának ellene és nem voltak egyezők a bizonyságok. És fölkelvén közepett a főpap, kérdezé Jézust, mondván: Semmit sem felelsz-e azokra, miket ezek ellened mondanak? Ő pedig hallgata.» (Márk 14, 56.)

a) Krisztus szenvedésének szelleme ki van fejezve szentséges arcán. E megrendítő képen néma az ajk; szelid, bánatos a szem; szomorú s szenvedő az arc; hanem ez a szenvedés is át van járva egy felsőbb szépségtől, az a türelem. Türelmének ékesszóló kifejezése az ő néma ajka. A lélek fönségét mi sem hirdeti annyira, mint ez a némaság, melybe a szenvedő merült. Ez az ember, kit úgy ismertek, hogy «hatalmas tettben és beszédben», most szótlanul tűri a rágalom s gyűlölködés kínját.

b) Vessünk egy tekintetet az ő szelid, szomorú arcára. Sokszor igyekszünk el nem

árulni érzéseinket; de mily nehéz ez épp azokkal, melyeket igazságtalanság, sértés, erőszakoskodás támasztszivünkben. Nézzünk Krisztus szentséges ábrázatára, arra az imádandó komoly képre, melyen áttetszik a szenvedő, türelmes lélek. Nincs az a halvány tavaszi pirkadás, amilyen halvány volt ez álmatlan arc nagypéntek reggel — még halványabb, mikor az ostorcsapások alatt vért vesztett; a kereszt láttára föléledt keveset, mintha az imádság mosolya lebbent volna el reszkető ajkairól; a keresztúton a végkimerülés teszi lelkiebbé fáradt arckifejezését; végre a keresztfán teljesen elcsigázva a mély imádás csendjébe merül. Ó Istenem, nemde fölségesebb ez, mint a holtak föltámasztása s mily diadalmas erő ez a szenvedő türelem. Tekintsünk e győzelmes szenvedésnek arcába; úgy kell tűrnünk, hogy lelkünk le ne törjék; ez a türelem.

c) *«Ismét kérdé őt a főpap és mondá neki: Te vagy-e Krisztus, az áldott Istennek Fia? Jézus pedig felelé neki: Én vagyok; és látni fogjátok az ember fiát ülni az Isten erejének jobbján és eljönni az ég felhőiben.»* (Márk 14, 61.) Az arculcsapott ember kimondta a zsidó nép legfőbb hatósága előtt, hogy ő az Istenfia; óvta bíráit, hogy ő az örök

bíró. Kilépett lelkének egész erejével s hatalmával, hogy e helyzetnek, az ellentétek ez őrületének ura legyen: Nagytanács, népemnek s reményeinek hivatalos képviselője, mérhetlenül messze esnek egymástól a ti gondolataitok az Isten gondolataitól; rémületes a fejlődés e sötét útja, melyen Isten nevében járok, de mégis bizonyságot teszek, oly igazat, amily vakmerőt, én, én a meggyalázott ember, vagyok az Isten fia! — Borzasztó kinyilatkoztatás, hihetetlen vízió; igazán nem emberi gondolatok és utak. De hogy ilyen vagyok, a szenvedő szeretetnek végleges diadala miatt vagyok ilyen; isteni ez a kín és áldozat, mely az Isten fiát kötélre fűzte, taposta és arcul ütötte. — Imádunk téged édes, isteni Megváltó, te megrendítő és vigasztaló kinyilatkoztatása a szeretetnek; mi már értünk téged s könnybelábbadt szemekkel nézünk föl rád. Hála, hála neked!

d) «A főpap pedig megszaggatván ruháit, mondá: Minek kívánunk még tanúkat? Hallottátok a káromlást; mit ítéltek? Kik mindnyájan halálra méltónak ítélék őt.» (Márk 14, 63.) Jézus szivén mély, szentelt fájdalom nyilal át; tudta ő azt, hogy mi lesz vége, de azt úgy hallani szemtől-szembe, hogy

méltó a halálra, az megrendítette az élet szeretőjét, a virágos lelkű Jézust. Lelke mély alázattal leborult az élet s halál Ura előtt s fölajánlotta magát neki; ime jövök, jövök meghalni. Méltó vagyok a halálra, mert a világ bűnét hordozom; méltó vagyok, hogy összetörj s összetört lelkem a leszakított élet illatát lehelje feléd s megengeszteljen téged! — De én is leborulok előtted Jézusom, ki értem elfogadod e halálos ítéletet; az én ítéletem az s te viseled helyettem. Te meghalsz értem, én élek érted! A halál hatalmával karoltál át engem! Köszönöm imádott Szeretője lelkemnek!

Péter megtagadja Jézust.

«Péter pedig távolról követé őt be egész a főpap tornácába és a szolgákkal a tűzhöz ülvén, melegszik vala... jöve egy a főpap szolgálói közől, mondá: Te is a názáreti Jézussal valál: Ő pedig tagadá... Azután ismét látván őt egy szolgáló, kezdé mondani: Ez is azok közül való. Ő pedig ismét tagadá. És kevés vártatva megint az ott állók mondták Péternek: Bizonyára azok közül vagy, mert te is galileai vagy. Ő pedig kezde átkozódni és esküdni, hogy nem ismerem azt az embert, kit mondotok.» (Márk 14, 54.)

a) Péter szereti az Urat, de pszichológiája rohamos, ösztönös s nincs kialakítva. Szeretete át van szőve sok szenvedélyes, öntudatlan elemmel. Ő tud kardot rántani, de tud félénk, sőt gyáva is lenni s nincs e forgandóságnak öntudatában. Ő természet s még nem egyed. Jó szív, de megbízhatlan. S e pislogó lángocskát beleviszi a szél-

vészbe; mi lesz vele? elfújják s füstölög. Jézus ismerte ez ösztönös, fejletlen egyéniségeket; panaszkodott: meddig viseljelek el? Mikor lesztek már típusok, megállapodott egyedek?! Hogyan kell önmagamra reflektálnom, az ösztönös, öntudatlan természet iránt bizalmatlankodnom; imádkoznom, vagyis az isteni kegyelmet e mélységbe belevezetnem; fegyelmeznem magam, vagyis kihámoznom az ösztönből az öntudatos, intéző akaratot!

b) Emberek közt áll, kik Jézust nem ismerik, nem szeretik; környezetben, hol szivének nemes érzelme visszhangot ki nem vált; hol hideg van s a tűz nem melegíti a lelket. Egy idegszál sem reszket ott úgy, mint az övé; magára maradva elgyöngül s elveszti önmagát. Ily hideg környezetben csak mélyen izzó szivek állják meg helyüket, kiknek nem imponál az emberi hiedelem, a világi tekintet, kik fölötte állnak a Mobnak s a lélek mély gyökereiből élvén hidegben, melegben, szélben s szárazságban megállják helyüket. Ó fölséges lelkület; ó bensőség impregnálva az ideál vonásaival, mosolyával, könnyével, szerelmével! Te szikla is, csillag is, gyökér is, virág is vagy, vagyis minek a sok szó: te lélek vagy!

c) S minél tovább marad a benyomások alatt, annál inkább elgyengül, — eltávolodik önmagától s alkalmazkodik a keserves idegen milieuhöz. Szenved alatta, de szolgálja. Legfőbb baja pedig, hogy szive, öntudata szóhoz nem jött; itt szolgálók, szolgák, a terefere, az utca beszél és dominál. Ily körülmények közt csak mélyebbre süpped. A mocsárban szikla-alap nincs, ki kell abból jönni; a rothadásban nincs balzsam; az máshol van, azt másutt kell keresni. — Rendkívül fontos, hogy kiemelkedjünk az alkalomból, mely erkölcsi érzékünket zsibbasztja s energiánkat érvényesülni nem engedi. Meglehet, hogy imádkozunk, elmélkedünk; de a mételyes, vagy tikkadt s elernyedt milieuben hiába várunk lendületet. Olyanok vagyunk, mint a virág rossz földben; él, de halaványságával nem örvendeztet. Kerüljük hát a rossz alkalmakat, legalább is úgy, mint egy maláriás vidéket.

Péter bűnbánata.

«És megfordulván az Úr, Péterre tekinte. És megemlékezék Péter az Úr igéjéről, amint mondotta vala: hogy mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem. És kimenvén Péter, keservesen sírt.» (Luk. 22, 61.)

a) Az Úr megfordul s tekintete, erős lelke, vádoló, de irgalmas szeretete Péter lelkébe mélyed. Néz reá, mint a nap a márciusi hóra, az áprilisi bimbóra s olvaszt s bont édesen. Egy tekintet s mily élet! Uram, tekints napsugaras, mennyei energiával telített lelkeddel ránk... tekints s győzz. Változtass el; sugározz erőt, kedvet, fényt, meleget e bénult életbe, ez erkölcsi depressziókba. Ne legyen vakondok-lét életünk, kik az Isten csillagait nézzük s ne legyen denevérlétünk, kiket virágos, erőteljes lelki világba hívsz; fényt, Uram, fényt, színt, szépséget, örömöt. Ez a te életed s a te kegyelmed.

b) «És megemlékezék Péter...» Nem a statiszta, nem a mnemológia funkciója volt ez az emlékezés, hanem a megrendült, belső ember ébredése... Ah, mi vágtatott végig lelkén; mily megszégyenítő, bűnbánó, rémülő, szenvedélyes érzések törtek ki lelke mélyéből! Hogy zúgott benne a szózat: Te Péter vagy, e kőszálon...! hah kőszál-e vagy sár, lelkek vezére-e vagy inkább áruló, tagadó? Ismét: Imádkoztam érted, hogy meg ne fogyatkozzék hited...! Ó Jézusom, hogy tettem csúffá imádat! Te imádkoztál, de én nem imádkoztam veled! S ismét: Ha meg kell halnom veled, akkor sem tagadlak meg téged... Igen, ezt is mondtam, s sok mást mondtam s láttalak csodákat mívelni, láttalak a Táboron dicsőséges szineváltozásodban s mégis, mégis azt mondtam, nem ismerem ezt az embert! Nem lehet azt leírni, hogy hogyan szoktunk ilyenkor «megemlékezni»; jobb itt sírni, sírni keservesen s jobb félni s elmenni, hol magunkhoz térhetünk, erőre kaphatunk s bukásunkon is erényre s bátorságra okulhatunk.

c) «És Jézust Kaifástól a törvényházba vezeték...» (Ján. 18, 28.) Mialatt Jézus imádandó lelke Péter lelkébe hatolt s fölza-

varta a tisztulásnak gyógyvizeit, a «keserves sirást», az alatt tovább sziszeg a kigyóhad; számukra Jézus tekintete, elsötétedésében is sugárzó lelke, ékesszóló hallgatása mitsem jelent; a bűn erőszakossága érzéketlenné teszi a lelkeket. Ily közel Krisztushoz s mégis oly messze tőle! A lelkek távolát nem méterrel mérni, hanem rokonérzéssel! Lélekhez lélekkel kell közeledni, jóindulattal, figyelemmel, rokonszenvvel, érzékkel.

Jézus megcsúfoltatása.

«És a férfiak, kik őt tartják vala, csúfolák, vervén őt. És befödözék őt és verék orcáját és kérdezék, mondván: Találd el, ki az, ki téged ütött? És sok egyebet káromolva mondának ellene.» (Luk. 22, 63.)

a) Megvetették s meggyalázták, utálatuknak és gyülöletüknek szabad folyást engedtek a halálra itélttel szemben. Minden köpés folt, tűzfolt volt Jézus lelkén; minden gyűlölködő szó gyilok volt; égetett és ölt. — Mit gondoltak a zsidók a Messiásról, hogy király, hogy Úr — mit a hódolatról, mely neki járt, — hogy «Tharsis» s a szigetek királyai nyalják előtte a földet és ah, mit nyer ebből a meggyalázott Krisztus, ez a hamuban ülő, ez a megvetett, megrugdosott király? A világ Kaifás háza s benne Krisztus most is a meggyalázott Úr. Mind így teszünk vele, mikor vétkezünk; szenvedélyeink mocskával, utálatosságával

illetjük; megvetésünk, ignorálásunk most is izzó, égető gyalázata a Messiásnak! Istenem, hogyan félreismerjük az Urat, mennyire kiüresítjük bölcseségét; mily fonákul mutatjuk be életünkben az evangélium szépségét. Ó «mysterium crucis», én nyomorék, szerencsétlen bűnös! — Engesztelésül, kárpótlásul hangoztatom én is szentPál szavait: «minden térd meghajoljon... minden nyelv hirdesse» Jézus dicsőségét. Ó Pál, mily gyönyörrel, mily lendülettel, mily diadalmas érzéssel írtad ezt! Értlek, értlek; Krisztus kínszenvedésének láttára ez a vágy szenvedéllyé, ez a szózat viharrá nő! Meg kell fordítanunk az eszeveszett világ irányát! föl kell emelnünk a meggyalázott Krisztusnak dicsőségét.

b) És befödözték arcát és verték... Gúny és kegyetlenség környezte Jézust ez álmatlan zöldcsütörtöki éjjel. Prófétának mondtak, nohát e piszkos kendőtől már nem látsz, vak vagy; arcul csapunk; találd ki, ki ütött meg... Aki vétkezik, az úgy tesz, mint aki nem törődik, hogy látja-e őt az Úr. A vétek a tiszteletlenség kultusza; ebben részesítette Jézust a kegyetlen hitetlenség éjszakája. — Mélv tisztelettel viseltetik a hivő a jelenlévő Úr iránt; effronteriával a

hitetlen, a szemtelen. Ennek szemén van ám sötét fátyol. — Mindenütt Isten jelenlétében járok, hiszen «látó» vagyok. Szántson végig rajtam az Isten közelléténck érzete. Ez tisztít, ez kitölt; akkor merek magamba nézni s érzem, hogy kiserken, kizöldül lelkem; nincs ehhez fogható föléledés, kitavaszodás, nedv- és vérpezsdülés a természetben.

Krisztus Pilátus előtt.

«Jézus pedig a helytartó előtt álla...» (Máté 27, 11.)

a) Itt találkozik az Úr hivatalosan a római hatalommal, mely minden hithez tudott alkalmazkodni politikából s végre egyet sem vett komolyan. E hatalom féltékenyen kérdezi: Te vagy-e a zsidók királya? Nem látszik meg ugyan rajtad szegény, elkínzott ember; de a hatalom hatalmát gondozza s nem fér meg mással. Jézus feleli: «Magadtól mondod-e ezt, vagy mások mondták neked énfelőlem?» Vagyis így néznek-e ki a királyok, kik szálkák a te szemedben? «Az én országom nem e világból való. Ha e világból volna országom, szolgáim harcra kelnének, hogy kézbe ne adassam a zsidóknak. Most azonban országom nem innen való.» (János 18, 36.) Jézus leereszkedik és tanítja a pogányt. Mit tud ez arról a krisztusi or-

ságról? Magyarázza tehát neki: van ország, melyet nem lehet fegyverrel megvívni; ország, mely hatalmas és édes; páratlan királyság, fölséges értelemben; szép és örök. Az az én országom! Jézusom mi már értünk téged, kiket ez országba bevezettél s fölségét s szépségét és királyi, isteni hatalmát átélni engedted; ó igen, ez az igazi «ország.»

b) «Mondá erre neki Pilátus: tehát király vagy te?» (Ján. 18, 37.) S mégis van országod? S abban az országban uralkodol tehát? Szegény, megtépázott ember vagy és mégis király? Igen az, még pedig milyen király! Erővel, lélekkel, szépséggel s örömmel fölkent király! S királyokká teszed testvéreidet. Mind király és egyik sem löki le a másikat trónjáról és országuk végtelen. Üdvözlégy Uram és királyom, ki királlyá neveltél engem is; a bűnnek szolgáló, öntudatlan tömegből kiemeltél, megcsókoltál, fölkentél...! Mindegyikkel ezt teszi, aki hódol neki, mert neki szolgálni annyi, mint uralkodni. Tisztulnom, tökéletesbülnöm, istenülnöm kell... ez az ő és az én királyságom! Azért lett testvérem, hogy a királyi öntudatot fölkeltse bennem és királyi életre tanítson. «Was nützte es, du wärest ein König und wüsstest es

nicht?» (Eckhardt.) S mit használna, ha csak a testvérem volna király s én züllött alak?

c) «Én arra születtem s azért jöttem a világra, hogy bizonyságot tegyek az igazságról. Minden, aki az igazságtól vagyon, hallgatja az én szómat.» Fölséges és hálátlan misszió! Az «igazság» istenismeret, istenszeretet s az erény szolgálata; ezzel szemben áll a világ, telve a «szemek kívánságával, a test kívánságával s az élet kevélységével»; e hármas kívánság az ember terheltsége és az «igazság» ki akar vetkőztetni belőle. Bár volnék fény- s igazságszomjas lélek! Remélem, hogy az leszek abban a mértékben, melyben hallgatom az Úr szavát s féltékenyen járok el szavának megfogadásában, hogy «igazságból való» legyek. — Magam is e misszióban akarok járni; bár tudom, hogy ez úton a legszebb lélek a Getszemáni éjnek árnyaiba merült és a királyi homlok, melyet Isten csókolt egyetlen szeretettel a Jordánban s a Táboron, töviskoszorús lett. Égek s élek az igazságért, hogy a szkepszisz átkát ne érezzem, mely Pilátust érte, ki miután megvetőleg mondotta: «Mi az igazság?» Krisztusnak szavát többé nem vehette; «és egy

szavára sem felele neki, úgy hogy fölötte csodálkozék a helytartó.» (Máté 27, 12.) Szólj Uram, mert hallja a te szolgád; készséggel, térdenállva, feszült lélekkel hallja!

Jézus Heródes előtt.

«Heródes pedig látván Jézust, igen megörüle, mert sok idő óta kívánta vala őt látni, mivel sokat hallott felőle és reménylette, hogy valami jelt lát majd tőle tétetni. Kérdezé pedig őt sok beszéddel; de ő semmit sem felele neki.» (Luk. 23, 8. 9.)

a) Ismét két ember áll egymással szemben, Jézus és Heródes; ég és föld, napsugaras május és sötét éjfél köztük a különbség. Világfi; szép asszony és uralom az ideálja és még csodát is szeretne látni. Az ilyen fölött végtelen magasan állnak és vonulnak el az Isten gondolatai! Jézus hallgat; gyöngyeit sertések elé nem dobja! Mily félelmetes hallgatás, mily rettenetes ignorálás...! Heródes házasságtörésben élt! Jézus látja e léleknek mélységes nyomorát és azt is, hogy jelenlétének kegyelme nem vágja el a kevély világfi útjait. Hatástalanul vonul el mellette a szenvedő Jézus!

Ó szív, ó Isten, ó hódolat és megvetés, ki érti meg utaitokat? Azért én féltékeny és elszánt szigorral kezelem lelkemet; Istennek számára nyitva akarom tartani; tiszta legyen szivem, hogy az Úr kegyesen pillantson rám s szóljon hozzám! Tisztelettel kell eltelnem s térden állva kell kérnem, hogy a Fölséges szóba álljon velem! Ó ne fordulj el, Felség, ne némuljon el ajkad; szólj; hallgatlak; szenvedélyem hódolnom neked!

b) «Ott állának pedig a papifejedelmek és írástudók, szüntelen vádolván őt. Heródes pedig megveté őt hadi népével együtt és csúfságból fehér ruhába öltöztetvén, visszaküldé Pilátushoz.» Ez a hallgatás feszélyezi a világfit, komoly sejtelmekre ad okot, de végre is tehetetlen bosszúra ragadja; megveti s bolondnak itéli az Urat; így fölszabadul tiszteletet parancsoló fölsége alól. Az alávaló ember örül, ha az eszményektől szabadul s ha a prófétákat bolondoknak mondhatja. Jót tesz neki, ha nincs semmi, ami nagy, szép és fölséges. Rémületes fölszabadulás, az állatnak, az ösztönnek fesztelensége. — De az Úr is erős; megveti a megvettetést s szó és szítok és gúny nem fog rajta; királyi lelkét a szolgakör-

nyezet nem hajlítja meg. Imádkozik magában; engeszteli az Istent a királyi széken ülő paráznáért s kegyelmet kér azoknak, kik félreismerve élnek s a világ ítéletét és az emberi tekinteteket hősiesen megvetik és mennek az erény önérzetében szolgai királyok s királyi szolgák közt el. Uram, csak a te tetszésed az én örömöm s erőm; mily könnyen nélkülözök emberi kegyet, mikor telve van szivem az erény önérzetével. Ó, ez az igazi királyi öntudat. Láttam királyokat mezitláb és szolgákat királyi ménen; legyek inkább én, mint a lovam királyi!

Jézus újra Pilátus előtt.

«És ettől fogva azon volt Pilátus, hogy elbocsássa őt. De a zsidók kiáltának, mondván: Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja, mert mindaz, ki magát királlyá teszi, ellenemond a császárnak.» (János 19, 12.)

a) Pilátus szomorú alakja a világfit, a gyáva, szolgalelkű jellemet képviseli e tragédiában. Nem tudja az igazságot boldogítóan szeretni; nem tud nagylelkűen tisztelni; azért azután fél, alkuszik, elárul, elitél. Aki fél a világtól, az rabbá töpörödik; akinek a hatalom, a világ imponál az örök királlyal szemben, annak lelke elborul apró kis perspektivákban s a csúszásmászás lesz «hadi útja». Ó Uram, hadd legyek királyi; hadd legyen királyi, nemes öntudatom; hadd gondozzam mindenekelőtt ezt, s kérdést először is ennél tegyek minden ügyemben. Akkor férfiú leszek a magam helyén s becsület, jellem, tisztelet

e réven lesz kincsem. Úr akarok lenni, senkinek sem hódolni kötelességet, jellemet, erényt, illetőleg csak neked, Király és Úr, ki királyokat nevelsz s uri lelkeket inspirálsz. Ez a szinvonal, ez a kenet, ez a koszorú kell nekem. «Soli Deo.»

b) «Vala pedig a husvét készületnapja, mintegy hat óra tájban mondá a zsidóknak: Ime a ti királytok!» Ó igen, szomorú, gyönge királysága van az Úr Jézusnak köztünk! Ingó, bizonytalan az uralma fölöttünk; nád a jogara; örömtelen a hatalma; töviskoszorú a koronája, mert gyönge és hitvány a népe. Erősítsük meg uralmát, tegyük dicsőségessé hatalmát. Legyen Úr a szivünkben! — «Ime a ti királytok», mily páratlan király! Más királyok, hogy a halálból meneküljenek, álruhába öltözködnek; Jézus megfordítva, sebbe, gyalázatba öltözködik, dicsőségének, fölségének álruháját ölti föl, hogy a halálba mehessen érettünk. Ó egyetlen, hősies királyom! Hogy kell téged szeretnem, érted égnem, hogy kell gyalázaton, szenvedésen át a te fölismerhetetlen királyi lelkedig hatolnom, hogy lefoglaljam szeretetedet, szépségedet; hogy szemedbe nézzek s mindent odaadjak, mindent neked.

c) «Azok pedig kiáltának: Vidd el, vidd

el, feszítsd meg őt! Mondá nekik Pilátus: A ti királytokat feszítsem-e meg? Felelék a főpapok: Nincs királyunk, hanem csak császárunk.» A szegény zsidó nép szakít Messiásával, a született királlyal s szerencsétlenségének útjaira tér. Ime a bűn képe: az Isten királyi hatalma, mely fölemel s szentséges isteni szívéhez szorít s a lelki fölség trónjára emel, nem kell nekünk; hanem föld, sár, inger, mulandóság. Elindul az alacsony ember «zu essen, was er immer ass, dich Schlangenkost, dich Erde». Forduljunk el a lélek e sötét örvényeitől s utáljuk a bűnt, utáljuk zsarnokságát és igáját. Uram, adj erőt közös ellenségeink ellen! Erős kezet és fegyelmet, istenfélelmet és szabadságot.

Gyávaság és jellemtelenség.

«Látván pedig Pilátus, hogy semmire sem megy, hanem inkább nő a zajongás, vizet vévén, megmosá kezeit a nép előtt, mondván: Én ártatlan vagyok ezen igaznak vérétől; ti lássátok.» (Máté 27, 24.)

a) Mit ér a szó, mit a mosakodás, mikor gyönge s jellemtelen az akarat. Ez a «jó» akarat, mely Krisztust igaznak s magát ártatlannak mondja, nem állít a világba semmi jót. A jó akarat erős akarat, mely megküzd a nehézségekkel, mely a szenvedélyek zajongásában sem tér el a legfelsőbb akarattól. — Pilátus megmossa kezét. Ha ez a viz mint könny csurgott volna is szemeiből, akkor sem segít rajta ily viselkedés mellett. — Érezzen a szív mély megindulással; valljon színt az ajk nagy nyiltsággal; de tegyen, tegyen az akarat. Érzés, szó és akarat fogjon kezet. — Kicsoda közülünk «ártatlan ez igaznak vérétől»? Voltaképen

senki; de mennyire akarok színt vallani ezentúl test, zajongás, csőcselék, szenvedély ellen! — Nem vízben, hanem Jézus vérében kell mosakodnom, ha ártatlan akarok lenni.

b) «És felelvén az egész nép, mondá: Az ő vére mirajtunk és a mi fiainkon.» Rémületes, kegyetlen ítélet, melyet magára mond a zsidóság. Rémületes dolog, ha valakinek lelkéhez vér tapad, hát még ha az Isten fia vére! Mindnyájunkhoz tapad ugyan, de nem egyformán, tapadhat mint átok, de tapadhat mint erő; kiáltó vér lehet Istenhez kegyelemért; oltalmazó vér lehet a harag öldöklő angyala ellen; átok csak akkor lesz, ha a rosszban megrögzünk s így megyünk át a másvilágba. A pokol szava és átka: az ő vére rajtunk, kit mi gyűlölünk; a mennyország szava és áldása: az ő vére rajtunk, kit imádunk s szeretünk. Legyen áldás rajtam, erő bennem, legyen tűz és termékenység lelkemben, a te véred, Jézusom!

c) «Akkor elbocsátá nekik Barabbást, Jézust pedig, miután megostoroztatta, kezeikbe adá, hogy megfeszíttessék.» Ez tehát a sok «jóakaratnak» vége: Barabbást fölszabadítani, Jézust keresztre feszíteni! Nem undorodom e tehetetlen jóakarattól? De

mily jó akarata ez az Istennek s Jézusnak: ennyi áldozat árán fölszabadítani a bűnöst. Barabbásban magamra ismerek, aki megszabadulok a kárhozattól Jézus halála által. Jézus így akarta; Pilátus ítéletében, e rosszakaratban, az Isten végtelen jóakaratát látta s azt alázattal fogadta. Szenvedésben, félreismerésben, bajban az Isten akarata az, hogy erényesen álljam meg helyemet. Mások rosszakarata, igazságtalansága, a természet sora ne homályosítsa el a nagy föladatomat!

Jézus némasága s türelme.

Az Úr Jézuson nemcsak a gyöngeség látszik meg, hanem szent, nyugodt erő ömlik el rajta: *a türelem.* Ez ül néma ajkán, szelid, szenvedő arcán s kivált lelkének mélyében. Hagyjuk magunkra hatni e passziflóra szépségét!

a) Az Úr türelmének ékesszóló kifejezése az ő *néma ajka.* Ez a csend hangos, ez a némaság kiált; Pilátus bámulja. Ez a «vir potens sermone» önmagát nem védi; pedig sürgetné Atyja dicsősége, önmagának igazolása, botrányok megakasztása. De minek szólna ajka, mikor kiált egyénisége, ártatlansága? Minek a vad orkán ellen kiáltani szóval s a buta erőszak ellen küzdeni hanggal? Hagyta maga fölött eltombolni az árt s meghajolt alatta földig, mint a mezei virág a szélben. Erőszakkal szemben a lélek győzelme a türelem, vagyis a fölségnek önmagába vonulása.

b) Türelem ül szelíd, *szomorú arcán.* Királyi alázat s szent komolyság a foglalatja; a szenvedés nem torzítja el; lélek néz ki szemeiből s nem ösztön és indulat. — De hát bűn-e az indulat? Nem bűn; bűn csak akkor, ha az indulat elfojtja a lelket s végig gázol rajta. A türelem az a hősi reakció, mely vad indulatok s ösztönök s a szenvedés keserű áramai közt is kezében tartja a kormányt; nem tudja lecsendesíteni a vihart, de a viharban is megtartja az irányt s halad célja felé. Azért ez az arc gyönyörű, bár szenved. Olyan mint a pécsi templom szentélyeinek angyalai, fölséges, szomorú szépségükben!

c) Lépjünk szent szívébe s tudakoljuk *érzéseit.* Tenger jár ott, keserű és viharos, de a hányatott tengerre a türelem olajrétegét önti ki lelke s bár az el nem simítja a dagályt, de ki nem fecsen tőle a hullám. A szív nem szakad le. Éjben áll Krisztus lelke; most is van hatalma a sötétség fölött, de nem használja, mert tudja, hogy Isten végzéséből ez a gonoszok órája. Öntudata mécses; azzal áll a sötétségben s várja a napfelkeltét. Lelkem mécsesével világítok én is a rossz indulat éjjelébe; ha nem is tudom nappallá deríteni, de türelmemben

lelkem világosságát árasztom kifelé s ez által érzem s éreztetem mással is, hogy napsugaras a lelkem s rokonom a világosság, a fény, a meleg. — Az éjben elég a mécs; a bajban elég a «lucerna lucens», a világoskodó lélek. Tehát a türelem a lélek mécsese a szenvedés éjében!

Jézus megostoroztatása.

Van az Úr Jézus szenvedésének két praeludiuma, melyek nélkül a fölfeszített Krisztus szánalmas alakja szintelen; van az Úr megtörésének két rémületes, véres lépcsője; ezen kell hozzá ereszkednünk.

a) Az első az ő *vérkeresztsége;* lelkek véres jegyesévé keresztelték megostoroztatásában. Ez a szolgák büntetése. A rabszolgát verni szokás, mert «állat-forma». «Pilátus fogván Jézust, megostoroztatá». A régi törvény 40 botnál többet tilt: «a vétek mértéke szerint legyen az ütések száma is, de úgy, hogy a 40 számot meg ne haladják, nehogy atyádfia rútul megszaggatva menjen el szemeid elől.» (Deut. 25, 2.) Az Úr Jézus tényleg rútul megszaggattatott; csak így volt szabad a kereszten függni. Ó szent kereszt bárdolatlan fája, míg ez a rabszolga rád szegeztetett, mily kegyetlenül kellett felöltöz-

ködnie, sebbe, vérbe! Tetőtől talpig nincs benne épség e reszkető, lázas, vonagló testben! Rettenetes kép; aki ránéz, földre borul «et infremet spiritu», a borzalom s a fájdalom viharja vonul át lelkén!

b) Testén tombolt a bűn, átjárja a kín, hogy az a természet, melyet mi is viselünk, a fájdalom tüzétől tisztuljon s megszaggattatásának érdemei által tiszta nemzedék álljon elő. Jézusnak nehéz a szive az érzékies világra! Ez az oszlophoz kötött s «rútul megszaggatott» rabszolga testvéreit akarja kiszabadítani az érzékiség lealacsonyitó szolgaságából; kínjainak hideg borzalmával meg akarja őket óvni a pusztai szél forró lehelletétől, mely a velőbe beleég, a «spiritu fornicationis», a paráznaság szellemétől. Minden izma reszket, minden tagja vérzik, hogy kivegye belőlünk a tisztátlanság ingereit s a rémület borzalmával lehűtse a tiltott vágyak tüzét. Nézem, nézem, lelkem kővé mered, mikor sejteni kezdem, hogy ime mennyire gyűlöli az Úr a testiség bünét.

c) Felszökik és szétfecscsen vére; ime az Isten gyönyörűségének új kertje a földön; Jézus szent vére permetezi. Valamint a régi «paradisust» nem eső, nem harmat

öntözte, hanem a földből föltörő, párás, meleg lehellet: úgy az erény, a tisztaság és szüzesség kertjét ez a szökőkút, Jézus vérének meleg, párás lehellete termékenyíti. Ó gyerünk közelebb, hadd hulljon a lelkünkre! Közvetlen mellette áll a szent Szűz, ott állnak a tiszta lelkek, a küzködő lelkek s a kire ráhull egy csepp édes, drága vér, kivirágzik. Ó lépjünk hozzá, most megnyítja szivét, minden pórusát, számlálhatatlan sok sebből ránk árasztja kegyelmét! Mint a mirrha-fa, melynek kérgét száz helyen megvágják s csepeg belőle a rothadást meggátló mirrha; olyan a mi édes Urunk. Kábító illat száll szerte-széjjel e vérpiros, kivirágzott geránium-bokorból; aki magába szívja, élni fog. Ó vonzz magadhoz! Krisztus vére ittasíts meg engem!

Jézus tövissel koronáztatása.

Krisztus megaláztatásának mélységébe a második lépcső az ő töviskoszorúztatása. *«És levetkőztetvén őt, bíborszín palástot adának rája és tövisből koronát fonván, fejére tevék és nádat jobb kezébe. És térdet hajtván előtte, csúfolták őt, mondván: Üdvözlégy zsidók királya! És rápökdösvén, vevék a nádat és fejét verék vele.»* (Máté 27, 28.)

a) Szegény rabszolga, ki királyságról álmodozott. — Spartacus is arról álmodozott; szabadságot akart kivívni 100.000 testvérének; elfeledte, hogy rabszolga s megsinylette; Dózsa György is szolga létére szabadságról álmodozott s tüzes trónon tüzes abroncscsal koronázták meg. — Szegény szolgák, kik királyok akartok lenni! Íme itt is egy, aki mondta, hogy király; elhozták hát koronáját, palástját s kormánypálcáját... s hódoltak neki! Ó legázolt, megtaposott király, ki cherubok fölött ülsz

s napsugárba öltözködöl, imádlak téged borzalmas szineváltozásodban s mondom: mégis király vagy te, szivem királya, — király, ki megaláztad magadat, hogy engem fölemelj, — király, ki nem kíméltél vért s áldozatot, hogy fölszabadítsd testvéredet, — hogy levedd fejéről a gyalázat koszorúját s adhasd neki az «élet koronáját»! Jézusom, sokba került megalázott, tövissel koszorúzott fejednek az én szabadságom, az, hogy mondhattad nekem: «Fiam, emeld föl fejedet, ne szégyenkezzél.»

b) Ez a töviskoszorú jelenti a bűn átkát, melynek a tövis a virága! Töviskoszorút nyujt Krisztusnak a hitetlen, ki leveszi az Úr fejéről a fénysugárt, s nem ismeri őt el Urának, Istenének; töviskoszorút a kevély, ki mondja: nem szolgálok neki; töviskoszorút az élvsóvár világfi, ki az istenigéje magvát tövisekbe fojtja; töviskoszorút a tisztátalan életű, ki rózsával koszorúzza magát s Megváltójának a tövist juttatja; töviskoszorút a könnyelmű, ki életének javát a világnak, száradó csontjait pedig Krisztusnak szenteli. Jézusom, nehéz neked ez a koszorú; örülök, ha tövis helyett igénytelen, de hűséges életem mezei virágaiból kötök neked koszorút! Ugy-e

ez szebb, mint Salamon koronája – magad mondtad – ; fogadd tehát szivesen!

c) Jézus e töviskoszorúval fején s náddal a kezében, mélységesen megalázta magát «az idők halhatatlan királya» előtt, mert érzi, hogy rajta a világ bűne, következőleg ő méltán szenvedi a gyalázatot. Akin bűn van, az viseljen el minden megvettetést. Sokat tettem én is, amit a világ nem tud; ha tudná, méltán megvethetne; sok lappang bennem, mi nem válik becsületemre. Egyesülök az én meggyalázott Jézusommal; hálát adok neki, hogy megaláztatását értem viseli s közösségbe lépek vele kivált, ha méltatlan megaláztatás ér! Ó mily közösség! Hány töviskoszorús lélek egyesül az Úrral, kik legjobbak voltak s a világ mégis megvetette őket, kik nagy gondolataikkal, nemes törekvéseikkel alvajáró nagyok voltak s hogy bántak velök Kaifások, Heródesek, Pilátusok! Veletek megyek töviskoszorús lelkek, Jézusom nyomában! S ha néha nehéz a fejem, lehajtom azt az Úr Jézus kezeibe. A nádat kiveszem s fejem hajtom oda. Jézus, tied ez a fej, ez a szív, ez az akarat . . .

Ime az ember!

«Kiméne pedig Jézus, tövishoronát viselvén és bíborruhát. És mondá nekik Pilátus: Ime az ember!» (Ján. 19, 5.)

a) Pilátus a nép elé vezeti a megostorozott és töviskoszorúzott Úr Jézust és mindenki láthatja az Isten legszeretőbb és legtüzesebb kinyilatkoztatását. Van itt is csipkebokor s tövis, van tűz, tüzes vér, van lángoló szeretet, van szent föld, Krisztus vérével behintve s a kinyilatkoztatás szava hangzik: ecce homo! Ime mennyire alázta meg magát, ember lett, sőt szenvedő, elkínzott ember lett! Nézzünk arcába. Verjen gyökeret lábunk; nem moccanhatunk, hisz az ő vérét taposnók; nézzünk föl hozzá az imádás, a borzalom, a viszontszeretet viharos érzelmeivel. Ez az arc beleég lelkünkbe; ez a szenvedés és szeretet áthasítja szivünket. Ah Uram, édes Uram, hogy éppen így jöttél, így tekintettél reám a szeretetnek ez önfeledésével,

te édes, fölséges, imádandó ember! Hogy tárod ki szánakozó szivednek világát, te édes szamaritán! Ah Uram, nagy a te érdemed; a te arcod az Isten kegyelmének és mértékének és erejének szimboluma! semmi sem állhat ellen neki! Mindenki nyerhet már bármily nagy kegyelmet. Ami tövis volt, abból virág lehet; ami rongy volt, királyi palást lehet; ami seb volt, tiszta szépség lehet Krisztus keze által.

b) «Ecce homo» — mondja Pilátus. Ime a szegény, elkínzott ember. Ne bántsáok, könyörüljetek rajta! Jó ember, szeretett, jót tett, segített; szeressétek viszont, vagy legalább sajnáljátok meg. — «Ecce homo» — mondja mennyei Atyánk, — akit küldtem nektek, hogy segítsen rajtatok a nagy Bethesdában; van segítőtök; nem kiméli magát! Látjátok ebből, menynyire szeretlek titeket; reá hárítottam bűneiteket; nem kíméltem én sem őt. — «Ecce homo» — mondja a Szentlélek — az én remekem; de ő azután önmagán kivéste, hogy mily aljas és nyomorult hatalom a bűn. A bűnös lélek is belül szomorúság és kín, seb és láz; külre meg koszorú; a világi örömök külre királyi palást, melyet moly emészt és alatta a lázas, sebzett

élet senyved. Ó Szentlélek, «digitus paternae dexterae», te Alkotónak remeklő keze, e borzasztó szimbolumban, az «ecce homo»-ban tártad elém, hogy mivé fokozta le magát az ember! Bánom, utálom a bűnt. Ezért mutattad be nekem Őt. Én pedig szintén ezért kérlek, Uram, Istenem, hogy tekints Krisztusod arcába s légy irgalmas nekem.

c) «Ecce homo»... ime a tökéletes ember! A szenvedés keretében szemlélem itt a páratlan lelki nagyságot és szépséget. Milyen kép, melyet keresztút s kínszenvedés nem bírt elhomályosítani, sőt újragyogó fénnyel borított el. Ahogy nézzük, úgy imádjuk s kópiázzuk e képet s mily szerencse, hogy kópiázhatjuk. Minden művészet megtermékenyül e víziótól, minden lélek fölmelegszik ez ihlettől s teremt s alakít nyomában. Csak ő az eredeti remekmű; nem koncipiálták azt evangelisták és galileai halászok, nem idealizálták Fra Angelico és Michel Angelo. A legfölségesebb etikai szépségnek s nagyságnak ez ideális képét Isten teremtette meg. Bemutatta fiában az embert, ki «telve van» kegyelemmel s igazsággal, telve természetfölötti valósággal és történeti igazsággal.

Fekete lelkek.

a) A félrevezetett, föllázított nép sekélyes, fölületes, sötét lelkét két alkalommal éreztette a maga egész kegyetlenségében az isteni Megváltóval. Két plebiscitben mutatta meg, hogy tud hálátlan és kegyetlen lenni. Először: «Az ünnepnapon pedig szokott vala nekik Pilátus elbocsátani egyet a foglyok közül, akit kértenek. Vala pedig egy Barabbás nevezetű, ki a lázitókkal fogatott meg és ki a lázadásban gyilkosságot cselekedett.» (Márk 15, 6.) Ez állt Jézussal szemben s a nép választott. Az utca piszkos árja elsöpörte Krisztust, a gyöngyöt és kiemelte a szemetet. Megtagadta saját érzelmeit, a pálmavasárnap diadalát, a jótétemények emlékét s választotta magának Barabbást, ezt a rideglelkű, szenvedélyes rablóbandavezért; aki nem tudott szeretni, embert gyógyítani, vakoknak édes napsugárt, szenvedőknek

írt és békét nyujtani; aki nem hordott mennyországot magában s másokat még kevésbbé vezetett be abba. Ó emberiség, ó lelkem, ó őrültje a szembeállításoknak, őrültje a választásoknak! Hányszor állítsz szembe Istent s valami hajlamot és ingert, lelket és testet, mennyországot és sáros világot, királyi öntudatot s gyáva meghódolást, fölséges, lelki világodat s nyomorult emberi tekintetet s választasz... többet nem mondok, mert a logikának, az észnek itt nincs többé szava; gyilkolod önmagadat! Ó kinek szavazta meg a szabadságot a zsidó nép? Ki érdemelt szerinte életet? Kivel akart megosztani levegőt, kenyeret, napsugárt? Kinek akart örömöt szerezni? Kitől várt áldást magára, gyermekeire? Mélyen imádlak, megalázott Úr Jézus; látom, hogy az a töviskoszorú, mely homlokod körül fonódik, tulajdonkép szivedet sebzi s értlek! De mit mondjak, mikor magam is oly gonosz és őrült és oly fekete voltam, hogy elfelejtettelek világtól, testtől, ingerektől!

b) A második plebiscit az «ecce homo»-jelenet. Jézus töviskoszorús, vérző alakja jelenik meg az erkélyen s a levegőt áthasítja a visongó, rivalgó, kiáltás: «Feszítsd

meg, feszítsd meg őt.» Nem tekintem itt már tovább a csőcseléket, de a gyűlölet ez explóziójának kegyetlen rombolását nézem Krisztusomnak, a szent Szűznek, a híveknek lelkében. Mint a dinamit, mely szakít izmot, testszövetet, ideget, szervet és ronggyá tépi az embert: úgy a gyülölet e kitörése szétszakította Krisztus lelkét és édes övéinek szivét. Mily rémületes kiáltás! Mily rettenetes átok Krisztus fejére! Elnémulok és Jézusom lábaihoz kuporodom! Ó halálra itélt isteni Megváltóm, ez a te viszonzásod. Igy fizetnek neked! Ezt a keserűséget ajánlod föl az Úrnak, te nagy földönfutó, te édes számüzött! Tehát elmégysz, mert üldöznek, mert megölnek? Ez a te utad, ez uton keressz számomra életet, kegyelmet és vigaszt s megutáltatod velem a gyülöletet, az istenbántást, a kegyetlenséget.

Jézus szeretete a kereszt iránt.

«És minekutána megcsúfolák őt, levevék róla a bíbort és felöltöztetek saját ruháiba és kivivék őt, hogy megfeszítsék.» (Márk 15, 20.)

Jézus saját ruhájában megy a kálváriára, hogy mindenki ráismerjen; teljesen kiüríti a gyalázat poharát. E ruháiban, melyeket édes anyja szőtt és varrt, karolja át a keresztet. Mily megrendítő az az első szempillantás, melyet Jézus keresztjére vet, mikor meglátja, amit úgy keresett, úgy szeretett s most Isten kezéből vesz.

a) Jézus kereste a keresztet; e gondolattal járt, ez volt szivébe vésve, úgy hogy felejteni nem tudta. A szentírás bele enged pillantani Jézus lelkébe, melynek a kereszt uralkodó gondolata. Mikor Péter Isten fiának vallja az Urat, hozzáteszi az irás: «Attól fogva kezdé Jézus jelenteni tanítványainak, hogy neki Jeruzsálembe kell menni és sokat szenvedni a vénektől és megöletni.»

(Máté 16, 21.) S ismét: «Magához vevé a tizenkét tanítványt külön és mondá: Ime fölmegyünk Jeruzsálembe és az ember fia elárultatik...» (Máté 20, 17.) S a Táboron szineváltozásakor szintén erről beszél. Ime az Úr szerelmes lelke és az ő gondolata! Mária kenetében is a kereszt fuvalma csapja meg lelkét! Ó Istenem, szerelmem, megfeszítésed volt gondod, kereszted volt címered és zászlód... s ezt mind értem! Ha te nem felejted, hogy felejtsem én? Ó édes, csapongó lélek, hogy becsüllek!

b) Meglátta Jézus a keresztet, megcsókolta és szivéhez szorította e szent fát, mert mint Isten akaratát s kegyelmét az ő kezéből vette. Ha az embereket nézi, csúf, kaján, gyáva, alávaló alakokat lát; ha a kezeket nézi, porkolábok és hóhérok kezeit látja; hallja a tanítvány árulását, a hamis tanúk vádaskodását, a gúnyt, a szitkot; kegyetlen éjt virraszt át; a nagypéntek reggelét pirosra festi ostoroztatásában; eltikkadva a keresztre fekszik, epét s ecetet izlel; de mindezt azzal a lélekkel teszi, hogy a keresztet neki Isten küldi, Isten, Isten, nem Judás, nem Pilátus, nem a zsidók; azok az eszközök; ő az Isten tervét látja és nagy gondolatait imádja. Ezt kell

látnunk, csak így sikerül élnünk és szenvednünk.

c) Szerette a keresztet, átkarolta, vitte; vérével öntözte; sebeivel, öt rózsával borította; hősies lelkének illatával elárasztotta; szemeiben a kereszt az élet fája, a mennyország kulcsa; trón és királyi pálca; kard és ekevas. — E keresztről tanított; evangéliumát, nyolc boldogságát itt foglalta egybe; kegyelmeinek forrását itt fakasztotta; keservei által itt szerzett örök örömöt. Keresztje Jeruzsálemtől el volt fordítva, felénk nézett, voltaképp pedig az igazi örök várost szemlélte, itt az anyaszentegyházat, ott a mennyországot. Ezt a két várost szerette! Ó Jézusom szeretlek téged és keresztedet s országodat; s szentmiséimben, fájdalmas olvasómban, keresztúti ájtatosságomban, bőjtömben e szeretetet élesztem!

Jézust a vesztőhelyre vezetik.

Kivezették Jézust, *«ki a keresztet hordozván magának, kiméne azon helyre, mely agykoponya helyének mondatik.»* (Ján. 19, 17.)

a) Mezitláb, töviskoszorúval fején, vállán a kereszttel teszi meg Jézus ez utat, melyet keresztútnak hívunk. Ezt az utat behintette könnyeivel, vérével; ez úton járt az üdv, a hit, a szánalom, a szeretet. Ez úton csúszott térden a kereszténység; véres nefelejts nőtt ki Jézus minden köny- és vércseppjéből. 1900 év óta jár ez úton az áhitat; izzó légáram csapja meg arcát; itt állomást tart, nem tud előre menni, gyökeret ver lába; tizennégyszer megáll s elgondolja: mit tett, mit szenvedett értem az Úr! 1. Keserű, szomorú út ez. Kivonul Jézus Jeruzsálemből, ki a nép szivéből; átok és iszony környezi. Hol vannak, kiket meggyógyított, kiknek édes napsugárt és

örömöt adott, hol vannak, kik énekelték: áldott, ki az Úr nevében jön? 2. Nehéz út. Nehéz a szive... fáj; temetése. Nehéz a kereszt. Ime az Isten báránya, ki viszi és elviszi a világ bűneit. 3. Rossz út; vérzik lába, dőlöng keresztje; tövises fejét verdesi; mélyen meghajolva megy a kemény kövezeten, kemény emberek közt, kik nem félnek összetörni a Megváltót s két latrot állítanak melléje. — Mély részvéttel, megszégyenülve megyek mögötte: értem megy a halálba! Elviselem-e ezt?

b) Jézus szemeiben mégis ez az út «királyi út»; igaz, hogy az áldozatnak, de egyszersmind a fölszabadításnak útja. Látja lélekben a romlás útjait, látja a praedestináció sötét titkait és elindul nagylelkűen megváltani az embert. Az odaadás, a készség, a végleges megfeszülés indulataival jár ez az elgyötört ember. Isten várát be kell vennie, az emberi elfogultság s ösztönösség falait le kell törnie; a kereszt zászlaját a világ fokára kell tüznie, azért megy, tántorog, leesik s újra fölkel s újra indul lelkünk Ura s királya. Ó gyalázatba, kínba, gyöngeségbe merült Jézusom, mibe került neked szabadságom! Hogy vivtál, hogy küzdtél, mert szerettél! Küzdeni és áldozni,

ha kell vérezni akarok érted... kitartok melletted «usque ad sanguinem.»

c) «Kimenvén pedig, találának egy Simon nevű cirenei embert; ezt kényszeríték, hogy vigye az ő keresztjét.» (Máté 27, 32.) Az Úr útja tipikus út, a keresztviselés útja. Keresztet visel mindenki, de kevesen járnak a királyi keresztúton, melyet Jézus érzelmei avatnak ilyenné. A latrok is a keresztúton járnak, a bősz tömeg is azt tapossa, de nem mennek rajta a megilletődés és a penitencia szellemében; keresztet hordanak a világ pogány útjain. — Cirenei Simon is csak kényszerülve viszi a keresztet, de azután beletörődik s részvéttel, szeretettel a szenvedő Jézus iránt megy rajta. Ez a mi típusunk. Természet szerint iszonyodunk a kereszttől; de az események rákényszerítenek. Ó vigyük Jézus keresztjét, vagyis vigyük keresztünket Jézus érzelmeivel; vigyük bűneinkért, vigyük másokért, vigyük Krisztust utánozva; akkor vad, bősz, profán tömeg közt is, hitetlenek és elkeseredettek közt is járva keresztünkkel, Krisztus királyi keresztútján járunk.

Jézus a penitencia királya.

Teljes bíbordíszben, koronával fején, jogarral kezében, kisérettel lép föl s vonul el a keresztúton *a penitencia királya.* Aki ezt megérti, sirni kezd, — aki elindul nyomában, nem győzi tisztára mosni lelkét.

a) Jézus alázatba s szenvedésbe öltözve eleget tesz bűneinkért; mélyebben fölfogva, bűneimért. Mert akit a penitencia kegyelme megérint, annak szemei előtt a passzió izgalmas jeleneteinek alakjai szétfoszlanak, a zaj elcsitul, Jeruzsálem környéke puszta lesz, a két lator keresztje eltünik s a lélek magára marad Jézusával. Keresztje előtt térdelek, vérének csepegését hallom, összes kínja lelkemre borul; megnyitja ajkait s kérdi: ember, mit tettél? S öntudatom feleli s az egész világnak kikiáltja: vétkeztem! Bűneimet senkivel meg nem oszthatom, értük mások könnyeit föl nem ajánlom; hisz úgy állok itt, mintha az egész

világban én magam volnék, mintha nem volna anyám, atyám, barátom! Ezek tényleg most számba nem kerülnek; mert nekem, nekem magamnak kell penitenciát tartanom!

b) De a penitencia érzése tüzesebb s mélyebb; azt az az öntudat, hogy vétkeztem, nem jellemzi eléggé. Jézus, miután kérdőre vont, magára veszi bűneimet; megrémülve kérdezem: Mit akarsz Uram? hová mégysz? «Kereszthalálba», feleli. Én voltam a bűnös, de a penitenciát az Úr Jézus tartotta meg helyettem s meghalt *értem*. Értem halt meg. Ne mondd, hogy sokakért halt meg. Minden virág a földön azt mondhatja: a nap értem van az égen. Belőle, általa élek. Úgy az Úr Jézus értem szenved; értem gyúlad ki a lelke vérvörösen. S azt mondják a szentek: értem, értem halt meg; ezt mondja a szent Szűz a maga módja szerint; ezt mondom én is; értem, értem szenved; úgy szeret, hogy értem halt meg. Ah, Istenem, van-e melegebb, feneketlenebb mélység, mint ez az igazság: értem halt meg az Úr!

c) Erőszakos, szenvedélyes bánattá válik szeretetem, ha hozzágondolom, hogy hol volnék nélküle. Bűnben születtem s ha jogról van szó, nincs a kegyelemre nagyobb

jogom, mint a kannibál négereknek! Örvényből, pokolból emel ki minket Jézus megváltó szeretete. Ha az Úr nem könyörül rajtunk, «lettünk volna mint Szodoma és hasonlók volnánk Gomorrához.» (Izai. 1, 9.) Azért karolják át a keresztet bűnösök és szentek. Nem, nem szentek; itt nincsenek szentek; a kereszt alatt a ragyogó szentek is mind-mind elkárhozandó lelkek. Az ő kegyelméből lettek szentek, lettek bűnbánó, lettek szerető lelkek! A kereszt alatt megszállja őket is méltatlanságuk érzete, nem találják helyüket. Zsákba öltöznek Jolánta, Margit, Kinga, Erzsébet; penitenciát tartanak és sírnak! Mindnyájan lelkek vagyunk, kikhez lehajolt a keresztrefeszítettnek kegyelme s fölemelt minket.

Testi-lelki penitenciát!

Mily alázattal, mennyi önmegtöréssel jár az Úr Jézus a keresztúton, a penitencia útján! Ily testi-lelki önmegtagadással kell nekünk is bűneinkért eleget tennünk.

a) Kell; a bűnös léleknek nincs más ruhája, melylyel meztelenségét takarja, mint a penitencia. A penitencia lelki, belső érzület, de okvetlenül van külső megnyilatkozása s az a szenvedés a bűnért. Krisztus megmutatta s a krisztusi lelkek mind így értették. — Két eszközt ismerünk az elégtételre: itt a földön Jézus vérét, a túlvilágban a tüzet. Vér, mely sajgó sebekből csepeg, mely ostorcsapások alatt hull, mely szúró tövisek alól gyöngyözik... és tűz, az a lángpallos, az a lángnyil, lángnyelv, mely behat lélekbe is s megveszi rajta a bűn elégtételét. — Ne csodáljuk, hogy véres szenvedés a mi elégtételünk; kell ez, hogy a mélyen rejtőző rosszat kiemelje. «Csalárd

a szív mindenek felett»; elrejti indokait, félremagyarázza tetteit; hizeleg és álnok; kiméletlen kezekre van szükség; kínra s fáradságra, hogy kijózanítsuk. Ki kell bontakoznunk a látszat csalódásaiból! Tekintsünk Jézus komoly, szenvedő arcára.

b) De mi többet akarunk, midőn Jézussal szenvedni kívánunk. Minket nemcsak bűnös szivünk szentelt igényei kényszerítenek a penitencia útjaira, hanem Jézus iránt való szeretetünk is. Nem, nem maradhatunk el tőle. Az ő nyomaiban akarunk járni; élhetünk-e akkor elegettevő penitencia nélkül? Nem égne-e belénk Krisztus fájdalmas arca s elviselhetnők-e a szúró hasonlatlanságot? Nem, Uram, én is kegyelemkérésben járok; azért öltözködöm beléd. Lelkemet tündöklő kegyelembe, testemet önmegtagadásba öltöztetem; legyen rólam is igaz: «ruháját borban mossák meg s öltözetét a szőlő vérében.»

c) Kivált a szent áldozásban érezzük, hogy bűnnel szaturált világban élvén, másoknak is segélyére kell lennünk, nekik erőszakosan is utat törnünk! Ime, zárva az ég; kevés az «Isten embere», s az ő «igéje ritka s drága»; vakság lepi a szemeket s hervadnak a szivek. Jézus szent ke-

resztjének, szenvedő szeretetének, áldozatának titokzatos energiájával lendített a lelki halálon; értsük meg s kövessük példáját. Ő értünk, mi meg másokért is. Másokért bünhődve gyors előhaladást teszünk az erényben!

Miért... ennyi kín?

Miért van ennyi kín, ennyi szenvedély, energia, erő, ennyi hősiesség belefektetve a keresztbe?

a) Akarja, hogy lázától vérünk meggyúladjon, hogy szenvedélyes szeretetétől szenvedélyünk föléledjen; pátoszt, érzést fektetett bele és vérben akarta magának lelkemet eljegyezni; tehát szenvedélyt, szeretetet akart viszont tőlünk, lelkes, érzelmes ragaszkodást, életet s önfeledett odaadást. Hogy ezt elérje, bemutatja lelkét az utolsó este és éjjel a bucsúzás érzékenységében s az elhagyatottság s a halál szomorúságában. Krisztus nekünk élt; szerette, ha szerették; Bethánia az ő legkedvesebb háza. Vasárnap bevonult s megsiratta a várost; az utolsó vacsorán mindegyikhez külön tapadt a szive és külön kellett elszakítania azt; az olajfák kertjében jó, vigasztaló lelkeket keresett. Járuljunk hozzá; az

Oltáriszentségben az utolsó vacsora emléke és hangulata van megörökítve; szánjuk meg, szeressük szimpatikus szeretettel.

b) Azután beleállt a kegyetlen napszámba, a kegyetlen éjbe csütörtöktől péntekre, melyet annyi hű lélek könnye öntöz. Harmatos éj, álmatlan éj ez; a kicsúfolt prófétának éje; utolsó éj. Mily különbség az első, a karácsonyéj s e közt! Az édes anya szeretete, csókja, imádása s a hóhérok káromlása közt; az angyali ének és a durva szitok közt. Szent éj mégis, melyre hasad az örök tavasznak, a vérharmatos áprilisnak nagypéntekje, amikor április, vagyis megnyilás lett, szent testének erei s az ég kapui és a lelkek elátkozott földje megnyiltak; amikor a via dolorosán megkezdődött a szánakozó szeretetnek beláthatlan fölvonulása, az átszegezett lelkek sora, akik sírni és siratni tudtak. Az első a szent Szűz, az átszegezett első lélek... utána a többi.

c) Mi átszenvedjük az Úr szenvedését; megszáll a részvét ihlete. Fölszítjuk szánakozó szeretetünket *imádandó egyénisége* iránt. Ez isteni ember szeretett és így szeretett. Lélek, mely úgy szárnyalt, úgy emelkedett, majd megint leereszkedett. Ó hogy fe-

lejthetnélek el lelkem atyja, barátja, őrangyala, megváltója! — Szivet kell fektetnem vallásosságomba; szív által van hit, meggyőződés, eszményiség, erő. — Szívhiány miatt nincs érzékünk Jézus gondolatai, érzelmei, parancsai iránt s míg az nincs, addig ezek árnyak. Tehát nem kételkedni, nem félni, hanem szeretni részvéttel, viszonzással, áldozattal, barátsággal. Szivem megesik rajtad, isteni Megváltóm; ezt akarod!

Jeruzsálem siránkozó leányai.

«Követé pedig őt nagy népsereg sok asszonnyal, kik siránkozának és kesergének rajta. Jézus pedig hozzájuk fordulván, mondá: Jeruzsálem leányai, ne sírjatok énrajtam, hanem sirjatok magatokon és fiaitokon.» (Luk. 23, 27.)

a) Jézus tanítványainak körében kitünnek az asszonyok; gondozták a Mestert, megosztották vele vagyonukat. Bethánia a Mester pihenője Mária és Mártha szeretetében. Magdolna a lelki föltámadás kegyelmével a Mesterhez láncolva a föltámadás hajnalán is az első kegyelt. Johanna, Chuza felesége, az előkelőbb társadalmat képviseli. Többen közülök kisérik a Mestert, függnek ajkán s lelkén. Jeruzsálem leányai siratják keresztútján és fölfeszíttetésekor is az asszonyok egyetlen hivei, kik e borzalmat távolról nézik. Mily vigasztaló mindez a Mesterre; de ő, ki végtelenül szereti a viszontszeretőket, önmagukra, lel-

kükre, üdvükre irányítja figyelmüket, mintha mondaná: úgy sirassatok, azzal a szeretettel, melytől magatok szebbek, nemesebbek, kitünőbbek lesztek.

b) «Mert ime eljönnek a napok, mikor majd mondják: Boldogok a magtalanok és a méhek, melyek nem szültek és az emlők, melyek nem szoptattak.» (23, 29.) Rémséges gondolat az: szülni Judást; hóhért, ki az Urat keresztre feszíttette; gyermeket, ki elkárhozott! Életet adni, mely örök kínná válik! Sok édes anyának keresztúti keserűsége gyermekeinek hitetlensége s erkölcstelensége. Sirják el e keservüket a keresztút e jelenetében. Krisztus is sírt Judás fölött. — Azután pedig szeressék az Urat tovább s szeressék forróbban; ismerjék föl hivatásukat, mely abban állt s áll most is, hogy ahová apostolok nem férkőztek, oda az evangéliumot ők plántálják és ahová semmiféle presbyter nem vihette el az Oltáriszentséget, oda az asszony tisztelete s szeretete vitte el. A római palatiumba asszonyok vitték be az evangéliumot s a mysteriumot; ők lettek hősei és végtelen jótéteményeinek közlői. E nyomokon járjanak.

Bánatom hármas motívuma.

«Ha a zöldelő fán ezt mívelik, a szárazzal mi fog történni?» (Luk. 23, 31.)

Krisztus a zöldelő fa; a száraz mi vagyunk. Ime mit mívelt az Isten igazságossága rajta! Rajtam sok a bűn; hervadok, száradok. Krisztus nyomaiban akarok járni és a bánat és elégtétel érzelmeiben élni. Három bánatot sugalmaz nekem Jézus:

a) Az első a hatalomnak és szükségességnek, a hajthatatlan isteni akaratnak motívumaiból való. Szolgálnom kell a végtelen Úrnak; a «pondus aeternitatis», az örökkévalóság gondolata, összezúzza lelkemet. Dicsőségét szolgálom, akár szeretem, akár gyűlölöm; piramisainak kockáit hengerítem akár szeretetből, akár gyűlöletből; de ha gyűlölök, szerencsétlen is leszek. Óh Uram, ime a te szolgád; megtörődik lelkem a te hatalmad s az én bűnösségem malomkövei közt; ez az «attritio», a zúzó-

dás! A te szolgád éneke a «kyrie eleison» és te nem léssz süket és kegyetlen vele szemben.

b) A második bánatot inspirálja az isteni szeretet, jóság és bensőség. Ő nemcsak Úr, hanem Atya is; jót ad, elvisel, eltűr! Ennek bennem megfelel a készség, a szeretet, a bánat. A szolga azon veszi észre magát, hogy ő az Isten édes fia s ugyanez az édes fiú azon, veszi észre magát, hogy ő az Isten édes fia s ugyanezen édes fiú azon, hogy tékozló gyermek; a juhocska azt látja, hogy eltévedt, de azután megint a jó pásztor vállain találja magát. — Az Isten arca elváltozik, a kemény hatalom vonásait a kegyes méltóság, a patriárkális szeretet, az atyai jóság kifejezése váltja föl. Itt én a «családos ember» fia vagyok, aki megvigasztal, aki nyakamba borul és fölken a vigasz olajával. Megszállja lelkemet az apostol érzete: ne fajuljatok el az Isten fiainak nagylelkű gondolataitól... Úgy bánkódom már, mint édes gyermeked.

c) A harmadik bánatot inspirálja «a hamuban élő király», ki mindent ott hagyott; koronáját töviskoszorúval váltotta föl; vágyott utánam és eljött keresni! Kopog ajtómon... kiált utánam! Az atya

szeretete itt a jegyes szenvedélyes szeretetévé válik. Szenvedélye az «excessus», szeretet a halálig; meg akar halni értem. Arca kigyúlad, majd megint halálhalavánnyá lesz, melle piheg, szivét emlékem sebzi. Ó mily emlék! Vérző seb! El nem felejt; «ime kezeimbe irtalak föl.» — S ime mily «mételyes» lesz szeretete! A léleknek is van infekciója. Keresztje alatt tanult sírni Péter, töviskoszorújától nem nyugszik Pál, míg vérharmatos borostyánnal nem koszorúzza meg önfejét az osztiai uton; Magdolna nyomában a Golgotha szikláin búgnak s raknak fészket ez isteni jegyes galambjai! S ki ad nekem is könnyet, hogy sirjak éjjel-nappal, hogy Jézusomat s magamat sirassam!

Jézus a Golgothán.

a) Jézus pihegve, lélekszakadva, háromszor térdre rogyva s arcra borulva, a husvéti ünnepre Jeruzsálembe csődült zsidóságnak szemei előtt vonul föl a kálváriára. Ez az ő stílusa. Csendben, éjjel jött, senki sem vett róla tudomást Bethlehemben és az angyalok maroknyi szegény népet küldenek jászolához; most pedig saját gyalázatát a zsidóság vallási és nemzeti ünnepével azonosítja. Akkor éjfélkor jött és barlangba rejtőzött, most délben jön s a hegy tetején mutatkozik be! Ó Jézus, hogy tudtál te megsemmisülni! Hogy nem kértél s nem igényeltél a világtól semmit! Hogy taposod egymagad emberi gondolatoktól eltérőleg a te utaidat! Ez nem gyöngeség, hanem erő; nem szolgaság, hanem fölény. — Az alázat s megalázódás csak akkor érték, ha erőből való s ha erő eszközli; az alázat nem passzivitás, nem élettelenség!

b) «És adának neki epével vegyített bort inni. És midőn megízlelte azt, nem akará inni.» (Máté 17, 34.) A bor erősítő ital legyen és ne mámorosító, vagy életzsibbasztó. Epét ne keverjünk bele! Jézus nem akar inni belőle, mert szenvedését nem akarja eltompult érzékkel viselni. Egész szenvedést ajánl föl értem! Nemes, nagylelkű Jézusom! Legyen lelkületem színbor; hitem világias fölfogások, imám akaratos szórakozás, szándékom hiúság nélkül. Uram, Jézusom, én is epét kevertem borodba; bűnt, gyarlóságot szolgálatodba, de kivált mértékletlenségemben epével itattalak. Drága színarany lelkek azok, kik Jézusnak színbort nyujtanak; azt vissza nem utasítja.

c) Levetkőztetik Jézust, ki mélyen megszégyenülve, véres meztelenségében jelenik meg a világ előtt. Ez a meztelenség, mely telítve van lélekkel, fájdalommal s erővel, senkiben sem tesz kárt; enélkül azonban rendesen ösztönös hatalom az, mely megzavar és pusztít. Később elosztják ruháit, sorsot vetnek köntösére; hiszen neki azokra már nem lesz szüksége. Mily kegyetlen fosztogatása a szegény szenvedőnek! Jézus ezt látja, hallja; édes anyja nézi . . . Ó ti szegény számkivetettjei az emberi szívte-

lenségnek! — Jézusom, ne bántsa szemeidet lelki meztelenségem; nem akarok kivetkőzni sem erényből, sem kegyelemből, de még a kegyeletből sem. Nem prédálom el gyöngyeimet, nem vetek sorsot királyi palástomra. Sőt felöltözködöm beléd; ezt akarja apostolod; «öltsétek föl Krisztust», erényét, szellemét. Meztelenséged kínjaira kérlek, öltöztesd föl lelkemet erőbe s szépségbe.

Jézus keresztre feszíttetése.

«És midőn ama helyre jutottak, mely agykoponyáénak hivatik, ott megfeszítik őt.» (Luk. 23, 33.)

a) Jézus lefekszik a keresztre, nyugágyára s kínpadjára. Lefekszik a nagy beteg. Ha máshol van ilyen, ahol szeretni tudnak, ott lábujjhegyen járnak; megkenik az ajtót, hogy ne csikorogjon; többször megvetik az ágyat; megigazítják a paplant, hogy ne nyomja a fájós részt; lesik a beteg lélekzetét, pihegését, rángatódzásait. Az Úr Jézus is nagybeteg lett; fázós, elgyengült, lázas volt teste-lelke ..., ó ha tudtuk volna s szamaritánusai lehettünk volna akkor! Pedig ő várta; elmondta paraboláját a nagy betegről... S ime mily ágy jutott neki; kötés, tépés, vatta helyett szegek, kalapácsok; karbol helyett ecet; balzsam helyett epe. Ó jőjjetek mentők! hozzatok hordágyat; kimélettel emeljétek rá s vigyé-

tek. Mit érdemelt Krisztus tőlünk s mit nyert?

b) Természetes rémülettel s borzalommal feküdt Jézus a keresztre. Midőn végig nyujtózott, el akarta takarni a földet s magát Isten s ember, ég s föld közé vetni; midőn kiterjesztette kezeit, föl akarta fogni az Isten villámait; midőn tövises párnájára lehajtotta fejét s az égre nézett könnyes, vérrel befutott szemeivel s pihegő melléből ellebbent az irgalom halk suttogása: akkor áradt ki lelke mint a kiöntött olaj, az imádás, az engesztelés, a könyörgés és esdeklés imája. S betelt a föld ez ima illatával. Ez az olaj balzsam az Isten Szivére s a bűnösök lelkére... e könnyek a mi sebeink karbolos vizei..., ez az epével kevert bor a Szamaritán bora lesz a latrok kezeibe esett vándorléleknek sebeiben! Ó Uram, mibe kerültem neked s hogy gondoztál engem! Most, mikor öntudatára ébredek végtelen szeretetednek, csak a hősies viszonzás útja nyílik meg számomra! Viszonzás a halálig!

c) Leszegezték, három szeggel két dorongra; leszegezték eleven húsban s kiszakadt szivéből legmélyebb s a legmegszégyenítőbb fájdalom fohásza; kezeiből

s lábaiból kiserkent a vér. Szegény Krisztus! Láttam valahol pajtakapun leszegezve egy vércsét; szegény merész szárnyaló, — mondtam magamban; — de ah, itt le van szegezve az a királyi sas, ki a legmagasabb égből szállt le hozzánk, hogy vállaira vegyen s fölemeljen s itt a koponyák dombján, a nagy szemétdombon, leszegezték s föltűzték a világ csúfjára! Leszegezték kezeit..., le lábait..., négy forrást nyitottak a lelkek új paradicsomának számára; szivárgott le a vér a keresztfa héján, bejárta repedéseit, öntözte mohát s leért a földre: az első üdvözítő csepp vér! Ah, hogy rendült meg tőle a föld, hogy cikkázott végig rajta az élet villáma, de egyszersmind egy nagy, öntudatlan fájdalom, az a fájdalom, hogy az Isten vérére volt szükség bűneink lemosására!

d) Azután fölemelték az átok fáján dühüknek áldozatát, azt a ronggyá tépett szent testet, a kínszenvedő Jézust, az átok és káromlás céltábláját. Átkozott, ki a fán függ..., visszhangzott a tömegben. Permetező négy sebét kitárta Krisztus az érzéketlen világra; véres sugarakat lövelt belőlük, hogy stigmatizálja a sziveket. Végig tekintett bágyadt szemeivel a gyülölség

és elvakultság viharzó tengerén; könnybe lábadt szeme, elhomályosult körötte a világ, megfürösztve látta könnyeiben...! S ime a káromlásba megtérő lelkek vallomásai vegyülnek; a szenvedély tombolását itt-ott fölváltja a könyörület s szánalom érzete... mellét verve lopódzik haza a tömeg s marad a keresztfa alatt a szent Szűz, s egy-két jó lélek. Ezek kezdik az új imát: Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit... Imádunk téged Krisztus és áldunk, mert szent kereszted által megváltottad a világot. Főleg pedig belőlük fakad az, amit Krisztus első sorban keres: a résztvevő, mély szeretet!

A keresztfa alatt.

Ott állok magamban... az Isten végtelen szeretetének igézetében; lelkemet elfogja a könyörület s az imádás mély érzése, szemembe köny gyűl; lehajtanám fejemet, de a kereszt vonz, késztet, hogy nézzek rá; mert «rám néznek és sírnak...» igéri.

a) Mit adtunk neked Uram, neked, kit szeretnünk s imádnunk kellett volna. Eljöttél s barlangba szorultál; körülnéztél s Egyptomba futottál; álruhában járó, faragó ács voltál. Egyszer indultunk eléd pálmaágakkal s te sírtál; egyszer bíztad magad ránk s Barabbást választottuk; egyszer akartunk koszorút kötni neked s tövisből kötöttük; egy arcképedet vettük s az «Ecce homo» arca maradt ránk; egyszer tünt föl, hogy anyád is van s ime, fájdalmas anya lett belőle; egyszer kértél inni s ecetet nyujtottunk. Ó ki hitte volna, hogy ez

legyen köztünk sorsod, hogy ilyen legyen utad. S most függsz itt, mint megfagyott imádság, mint megkövült, kiáltó szó. Kitárt karokkal s nyilt ajkkal kiáltasz irgalomért. Sok hegyen imádkoztál; de ezen a hegyen végzett az imád az örök «interpellatio» kiáltása. A végtelen nagy Isten bús haragjának éjjelében megfagyott ajkadon a fohász. Nagy, szent az az Úr, ki önfiának sem kegyelmezett...! Mily rémséges fölségben hirdeti ezt a kereszt! Emberek, féljétek az Istent s szeressétek Krisztust. Ezt kiáltja ő felétek, kiáltja a végkimerülésig. Ó, ha valamikor, hát ma halljátok meg szavát; esd, hogy kiméljétek s becsüljétek meg lelketeket.

b) Mélységesen meghat e meztelen alakon az az egyetlen «dísz», a töviskoszorú. Kiindult mint jegyes, mint hős, neki tehát koszorú kellett; ő küzdött a koszorúért s ezt kapta. Dicsőség s szeretet helyett az átok koszorújával koszorúzták... Mily átok ez a bűn, a pokol a gyülölet átka. S ő ezt mind magára hárította, csakhogy minket ne sujtson. — Winkelried magába döfött nehány ellenséges dárdát; Krisztus pedig koszorúba kötötte az egész világra szóló átkot, hogy fejére vegye. Töviskoszorú,

pusztaságban égő csipkebokrunk, végtelenül édes és erős szeretet tüze lángol benned, serceg, fölcsap... itt is hallom a szózatot: szent a föld, ahol állsz; vesd le lábad saruit! De mennyire szent! S ez a mi Mózesunk nem ellenzi népe megváltásának misszióját, hanem meghajtja töviskoszorús fejét az Isten szent akarata, az áldozat szent törvénye alatt. Csipkebokrunk vagy keresztrefeszített Úr Jézus, halványpirosak, édesek rózsáid, a te szent sebeid, de a keresztfád ugyancsak tövises! Tövis is kell, szépség is kell, hogy a lélek kivirágozzék.

c) Jézus vérének áldása s ereje mély szent titok, «mysterium fidei». Megtörte szivét s kiöntötte utolsó csepp vérét s «eltelt a ház a kenet illatával», eltelt vele az ég, a föld s kivált az egyház. Oltárán áll e szent vér Grálkelyhe! Csak egy cseppet, Uram, csak egy cseppet! Ez a tüzes vér, ez a véres tűz kiéget mérget, kínt, bűnt, halált! Minden cseppje örök tavaszt fakaszt lelkünkben; ez az édes vér szomjat olt! homlokunkon mint királyi kenet ragyog, mely elől kitér a bosszú s az öldöklés angyala. Ajkon ez a vér isteni édesség és örök mosoly. Szívben hősök vére. Mi vol-

nék nélküled édes, isteni vér? Mi volna nemzetségem, ha nem te pezsegnél bennem s mily átok sötétednék rajtam, ha nem a te véred volna rajtam s testvéreimen? Mikor gyónni megyek, e vérben mosom meg lelkemet; mikor áldozom, ezt veszem s arcomon piroslik tüze.

Igy szeretett az Isten.

a) Az élet küzdelmeibe bele kell világítania az öntudatnak, hogy szeret az Isten; kell ez, mert meleg, nagy szívre van szükségünk, s a nagy szívnek temperamentuma az istenszeretet öntudata. Ez ad türelmet, örömöt és erőt; ez támaszt hitet és lelkesülést; ez indít áldozatra. — Isten egyre hirdeti, hogy szeret. A próféták kemény emberek, de e kemény arcok közt is az isteni szeretet mint jegyes mutatkozik be s az «énekek énekét» énekli. Az örök bölcseség utánunk kiált s kér: «Add nekem fiam szivedet.» (Példab. 23, 26.) S a régi «Sapientia» azután köztünk megjelent, belenézett szemünkbe mint gyermek és nálunk lakott s a szomszédság közelségét élvezte, azután föllépett s beszélt s szavai mint a szerető lélek dalai; parabolázott s praeludált az irgalmas szamaritánusban, a tékozló fiú

atyjában, a jó pásztorban; sejtették, hogy nagy szeretet lakik benne s kitört belőlük ez a tudat, mikor Lázár sírjánál sírni látták s mondták «ime mennyire szerette őt»! Nekem az mind ének és öröm!

b) Azután az «excessusra», a szeretet kihágására készült. Arról beszélt elragadtatásában a Táboron is. Koszorút font, «diadémát» s mirrhás csokrot kötött magának; odatüzette magát is a fához, mint a szőlőtövet a karóhoz s öt gerezdből csepegett aztán vére; megtört a szive s illatárban áradt szét lelke. — Ez lett a szeretet revelációja; így szeret az Isten. Aki fölnéz, annak szivéből kienged a fagy s mindenki azt hajtogatja: dilexit, dilexit. Magdolna, Péter, János, Pál apostol, assziszii sz. Ferenc, sziénai Katalin szeráfokká válnak s szárnyaikkal a keresztet keretezik. — Ránk is árad ez ismeret, ez érzelem, ez elragadtatás... dilexit, dilexit.

c) S ez «excessusban» tönkrement. Mint ahogy sötétben tűzzel adnak jelt: úgy itt is a világ éjszakájában, a kétely homályában a kereszt tűzoszlopát állította föl az Úr. Szeretett-e, kérdem én is; igen, úgy, hogy fölemésztette magát: «szeretett s odaadta magát értem.» Égett és elégett;

de belém is égett. A kereszt alatt a legmélyebb érzés, hogy Krisztus értem halt meg; ne bánkódjam ott a fölött, hogy a világ ilyen, olyan; ott az én gyötrődésem nem más, mint az én saját lelkem s az a megsemmisítő öntudat, hogy Krisztus meghalt értem. Elfelejtek mást, csak az én lelkem sebeire gondolok, hiúságomra, kevélységemre, kényeimre; ezeket siratom, mert szeretek.

Jézus ellenségeiért imádkozik.

«Jézus pedig mondá: Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.» (Luk. 23, 34.)

a) A közbenjáró Jézusnak imája! Végignéz az üvöltő, hálátlan népen s végtelen nyomorultnak látja a tömeget; a kurta tekintetű, elborult lelkű tömeg ott zavarog, mint egy kígyófészek, mint férgek a porban, a sárban s fölöttük ez a szárnyaló szeráf, ki az Isten irgalmát kéri s a fölismerés napsugarait hinti a sötétségbe: «Atyám...»! Vakmerő szó! Első szava Krisztusnak a keresztfán; ennyi keserűségtől s kegyetlenségtől körülözönölve, édes, erős lelke megtalálja az alkalmas szót, «Atyám.» Fiad vagyok, különb vagyok, szivedből s nem a föld sarából veszem érzéseimet; lelked s nem a vér, mely bosszút kér s önmagát keseríti, szól belőlem: bocsáss meg nekik...! rászorulnak; hitványak lévén kimondhatat-

lanul. Bocsáss meg nekik...! Add, hogy lelkem nagysága nevelje ki őket törpeségükből s isteni érzéseimtől fölocsúdjanak állati ösztönösségükből!

b) «Nem tudják, mit cselekszenek.» A kereszt alatt ez előttünk világos; nem tudják, hogy mit tesznek, mily éjben állnak és Istentől mily távol járnak. Nem tudják, bár rászolgáltak; elfordultak a naptól és sokszoros éjfélt vontak le magukra hidegségük, közönyük, elfogultságuk, gyülöletük révén. Uram, bocsáss meg nekik s árassz rájuk tiszta, nemes, jóságos érzéseket, azoktól kivilágosodik értelmük is. Enyhítsd meg őket, hogy igazságod megközelíthesse őket. A gyülölet, a harc, az uszított lelkület nem talál rá az Isten útjaira, mert sekélyes, rohamos, piszkos és egyoldalú irányzat. Ellenségeskedést ápol magában és nem érti meg a Fölségest. Mikor vétkezem s ingerért, ösztönért, kurta tekintetért megtagadom az Urat, én is őrületesnek bizonyulok. Vétkezni a Fölséges Isten ellen átok és őrület. — Ezt akarom szem előtt hordozni; ekkor tudom majd, hogy mit cselekszem!

c) Megmondotta nekünk Jézus többször, hogy ki nekünk az Isten. Megdicsőítve

Pétertől, tanítványai körében, mondotta: nem a test és vér jelentette ki azt neked, hogy én az Isten fia vagyok, hanem az «én Atyám.» — Imádkozni tanított és mondotta: ti pedig így imádkozzatok: Mi Atyánk. Megdicsőülve Lázár föltámadásában, a hatalom ihletében mondá: hálát adok neked, Atyám! Búcsúzva, az örök dicsőség perspektivájában hirdette: elmegyek Atyámhoz. De ugyancsak az olajfák kertjében földre borulva és a kereszten kétszer hirdeti, hogy az Isten az ő Atyja, itt is, most is atyja. Az egyik nekünk szól: Atyám, bocsáss meg nekik... A másik önmagának szól: Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet. — Ha szenvedek, ha üldöznek, akkor is ez az én imám s örömöm: Atyám, Atyám!

Jézus és a latrok.

«Egyik pedig a latrok közül, kik ott függnek vala, káromlá őt, mondván: Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg tenmagadat és minket is.» (Luk. 23, 39.)

a) Nem értjük, hogy minek szenvedünk; ha szeret az Isten, minek kínoz? «Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat és minket is...» Ime a kereszten függő emberiség káromlása. De a szenvedés a mostani világrendben elkerülhetetlen, véges, vergődő, fejlődőfélben levő természetünk, erkölcsi harcaink, gyarlóságunk s bűneink miatt. Krisztus is, a lator is szenved; de a lator káromkodik és Krisztus imádkozik; a latornak sötét a lelke s Krisztus mennyországot hord magában. Ez a különbség és ez a problémának megoldása. Erkölcsi fölényünk által emelkedünk ki a szenvedés mechanikájából. Fölemelkedve a hit, remény s a türelem magaslatára, nap-

fényt és értelmet sugározunk a szenvedés észbontó mélységeibe.

b) «Felelvén pedig a másik, feddé őt, mondván: Te sem féled az Istent, holott ugyanazon büntetés alatt vagy. S mi ugyan igazságosan, mert cselekedeteinkhez méltó díjt veszünk, de ez semmi gonoszt nem cselekedett.» (40, 41.) A világ legtöbb szenvedése a bűnből való; mert részint saját bűneink, részint mások gonoszságainak átka alatt nyögünk. Istent megbántva, kegyelmeit megvetve, a lelkiismeret szavát ignorálva élünk; csoda-e, hogy szenvedésekbe bonyolódunk. Aki nem látja, «hogy cselekedeteihez méltó díjt vesz», abban többnyire hiányzik a mélységnek érzete! Szegény világ, telve a szemek, a test kívánságaival s az élet kevélységével, nem ismeri föl, hogy miért szenved. — Minden szenvedésemet bűneimért ajánlom föl.

c) «És mondá Jézusnak: Uram, emlékezzél meg rólam, midőn országodba jutsz.» (40, 42.) A szentírás egyik legmegragadóbb és legfölségesebb helye. Akasztófán függve fölismeri az elgyötört Krisztusban a királyt, még pedig azt a királyt, ki a halál portáján lép be országába. Ó imádandó hódolat a dicsőség királyának! Ó hit, mely a gyalázat s a megvetés és a zsidóság aposz-

táziájának sokszoros éjfélét átszakítja s ezt a himnuszt zengedezi Jézusnak: Uram... királyom... örökországnak királya..., emlékezzél meg! Ha megemlékezel, akkor megkegyelmezesz. Erre hangzott az Úr Jézus szava: Még ma velem leszesz a boldogságban! Bevezetlek, mint keserű szenvedésem édes kincsét magammal viszlek. Ne félj; tűrj; csontjaidat megtörik, de lelked az országot bírja majd! — Így lehet tűrni keresztet s kínt s ezt adja Jézus! Nekem is mondja: Velem leszesz, velem! Ó Uram, hadd legyek veled; vigy be országodba.

Me receptet Zion illa
Zion David, urbs tranquilla,
Cujus faber auctor lucis,
Cujus porta lignum crucis,
Cujus clavis lingua Petri,
Cujus cives semper laeti.
Urbs coelestis, urbs beata,
Supra petram collocata.
Urbs in portu satis tuto,
De longinquo te saluto,
Te saluto, te suspiro,
Te affecto, te requiro.

A fájdalmas Anya.

a) Jézus bízik keresztjében, bízik, hogy megindítja az embert, mert szenvedésében a megindulásnak mély forrásai nyilnak; egyike ezeknek az ő anyja. Bármennyire méltassuk Urunk szenvedését, a legbámulatosabb és a tragikumot a végtelenbe fokozó vonás rajta «az ő anyja.» Keresztútján jár. E keresztút temetési menet is, e temetésen megy «az ő anyja»; de ugyancsak a szégyen, a gyalázat, a megvetés és átok menete ez és ott megy «az ő anyja», az az asszony, aki szeretett. Gondold el, mily sötétség borult ez asszony lelkére a gyülölet és megvetés éjében...! A káromlás és szitok hogy hasogatta szivét és ajkai hogy hajtogatták édes nevét a keserű, kegyetlen világban: Jézusom, fiam! Az Isten szeretete nem olyan, hogy a legédesebb lelket ne vezette volna a kín s gyalázat ez útján! Az Isten

szeretete erős is, áldozatot, odaadást s föltétlen kitartást követel. Ezt nehezen értik, kik a szeretetet csak édesnek vélik. Szeress és áldozz!

b) »*És ott álla a nép, nézvén és csufolák őt...*« (Luk. 23, 35.) De állt ott más is, ki a hallgató Krisztussal mély bánatba merült fiának bitófája alatt, «az ő anyja», kinek mindez a gúny tüzes, éles tőr volt. Állt.., ó hova került azóta, hogy a Szentlélek szállt reá, azóta, hogy Bethlehemben a glóriát hallotta! Hol vannak a szent királyok, kiket az ég csillaga vezetett ölében pihenő fiához, kik a nemzetek hódolatát jelezték! Nézd anya, mily hódolat, mily ünnep! Hol van a ház, hol a gyermek játszott, Názáreth, az «Isten velünk» megvalósulása? Isten velünk? itt is, most is? Igen, örömön s keserűségen át vezeti az Úr az «ő szolgáló leányát» és a leány követi hiven az Urat, hiven gyalázatban, szégyenben, kételyben, tagadásban. Hű, nem kételkedik; hű, hisz és szeret. Jőjjetek ide, tanuljatok hinni, tanuljatok megállni aposztáziában és decadenceban!

c) «*Jézus tehát látván anyját és a tanítványt, kit szeret vala, mondá anyjának: «Asszony! ime a te fiad.» Azután mondá a tanít-*

ványnak: «ime a te anyád.» (Ján. 19, 26.) Jézus búcsuzik: Isten veled anyám! Te, ki jászolba fektettél, fektess sírba; ki pólyába takartál, takarj halotti gyolcsba; ki a gyermek ragyogó szemeire csókot nyomtál, csukd le szemeimet. A világ tombol, örvend; fogadd fiaddá tanítványomat. A szent Szűz fölnéz fiára: Isten veled, — imádkozza — Fiam, szemem fénye; menj be országodba! — Most már rajtunk a sor, megvigasztalni a szent Szüzet, mert szeretjük őt s kínjaiban részesülünk; övéi vagyunk. Fájdalmával hozzánk fordul. Este van; tavaszi est a bitófa körül; áprilisi pompában diszeleg a föld, az olajfák illata s a pálmák lehellete lejt végig a koponyák hegyén és ott áll a fájdalmas anya, az ácsnak özvegye; nagy, mint a tenger, az ő keserve! Szeretetnek szent forrása, szent Szűz, lelked bánkódása, add, lelkemé is legyen! Szeretlek, lelkemnek bánatos anyja; bizom benned, mert a nagypéntek fájdalmával vagyok lelkedbe írva; ha azt nem felejtheted, nem felejtesz el engem sem! Ó Jézusom, bizom! Anyádból merítem az engesztelést, mellyel szivedhez bizvást közeledem!

A fájdalmas szent Szűz.

a) Nagy szeretete képesítette őt a leglágyabb szimpatiára; meleg viasz volt a lelke s abba belenyomódott Krisztus arcának minden vonása; az angyali köszöntés éjjele s Betlehem s Názáret fölébresztették érző lelkének összes energiáit s azokkal fonódott fia köré. Lelke lelkéből élt s a mély árnyékok fia lelkén fájdalmakká változtak el benne. Izaiást ismerte; tudta, hogy mit jövendölt fiáról; az Isten kövicses útjait már kitapasztalta s Betlehem s Egyptom nem a hatalom motívumaira, hanem a szenvedés gondolataira utaltak s azután... azután? Lelke csupa gyengéd s mély érzés volt Jézus iránt s azért valamint abba a finom iszapba lenyomódik a libellaszárny minden erecskéje, úgy a szent Szűz lelke magába vette fia minden bánatát, ostorcsapását, minden sebét és fohászát. Ó hogy

furódott hát mélyen lelkébe 33 éven át annak a keresztnek fája s mily tüskés lett szeplőtelen szeretetének csipkebokra s az a nagypénteki kegyetlen fájdalom, hogy lángolt, hogy sercegett benne. Ki felejt el téged édes, fájdalmas anyánk? Ime a «pietà», a részvét iskolája. Jézust mélyen megsajnálom, mert nagyon szeretem. Lelkemben forgatom, hogy mit, mennyit tett értem; viszont ez az emlékezés fölszítja szeretetemet, olaj lesz a tűzre. S mindebben az édes szent Szűz igazít majd el, tőle tanulok szánni és szeretni.

b) Az Úr Jézus a maga szenvedését s halálát nem vésette kőbe, fába; leírták ugyan néhány sorral az evangéliumban, de az ugyancsak kevés; hanem igen, belenyomta a szivekbe s a leghivebb s a legmélyebb s a legremeklőbb s ugyancsak szenvedéses lenyomatát a szent Szűz szive őrizte. Szent sebeit, kékségeit, fájdalmait s fohászait a kereszténység vigaszára a szent Szűz szivére bizta. Itt vannak eltéve, itt sértetlenül megőrizve s aki a fájdalmas anya szivébe tud hatolni, az ott megtalálja a maga szomorú fölségében Krisztus élő s folyton sajgó kínszenvedését. Igy kell hordoznom nekem is Uram szenve-

dését szivemben. Nem, nem felejthetem. S ez a szenvedés őrzi annak a tőrrel átdöfött szeráfnak is képét, ki a kereszt alatt áll s azt mondják róla: «az ő anyja».

c) A szent Szűznek kellett ott állnia, mert szereti Jézust. Az Úr Jézus magához csatolta őt méltóságban, kegyelemben s örömben, magához tehát bajban s bánatban is. Ő nem maradhatott el, nem maradhatott lent; amint megosztja fia koszorúját, trónját, szivét, úgy kell megosztania keservét. Ő a részvevő bánatnak vértanuja. Bánkódik vele, mert szereti őt. Eleget tesz, eleget szenved vele, mert nem szakadhat el tőle; vele bánkódik, siratja bűneinket s megnyítja sorát azoknak az ártatlan, de elragadóan szép lelkeknek, kik mások bűnéért szenvednek s magukat értük Istennek elégtételül bemutatják. E nyomokat Jézus taposta a kemény, önző világba, mint páratlanul mély s gyengéd érzésű lelkének nyomait. Sokak előtt ez beteges lelkületnek látszik; igen, látszik, mert látószögük téves; de a legnagyobb szeretet szempontjából ez lángoló lelkület s győzelmes erő. Részvétünkben ne roskadjunk össze, hanem mint a lélek erősei viselkedjünk!

d) De a szent Szűz magára való tekin-

tetből is áll a kereszt alatt. E kitüntetésben kellett részesülnie, hogy érdemei itt nőjjenek föl egész az égig. Nagy hivatások kegyetlenek. Meztelen kardok közt vezet el utuk; a szent Szűznek az a nagy hivatás jutott, hogy teljes odaadásban, a legnagyobb áldozatban törődjék meg; lelkének a Golgotha sziklái közt a rettenetes keresztfán kellett fölkúsznia s ott elrebegnie azt, hogy: legyen meg a te akaratod. Lelkivilága mint a tenger háborgása, de e keserves tenger gyöngye a föltétlen odaadás. E lekonyult, alázatos, szép fej az Isten remekműve! Ő gondolta, ő mintázta. A földúlt lelkek sötét világába állította bele, mint a bánatos lelki szépség új motívumát. Mily különbség közte s Jób között! Türelem s megadás s bizalom itt, is ott is, de a szenvedés páthosza ez istenanyai szenvedésben utólérhetlen; a fájdalom itt a meg nem zavart boldogság öntudatával párosul; tüzet éleszt a csipkebokorban, de a vadrózsa virágát le nem perzseli. Ah, tűrni szépen, szenvedni istenileg, sírni igen, de nem földúlt, eltorzult arccal, arra az arc nem képes, csak a lélek, mely Krisztussal szenved. A türelem a szenvedés szépsége.

e) S azért szenvedése nem volt ájulás,

nem a szerencsétlen anyának világias önelhagyása, hanem erős reakció; a hit, az isteni szeretet reakciója ereszkedett e szenvedésbe s rendezte s ihlette a szivnek kitöréseit; erény, lélek járt itt át mindent. Látta, hogy a szenvedés szent fiának útja, tehát az ő hivatása is s úgy vette azt, mint kitüntetést, mint koszorújába való vadrózsaágakat. Kivánt ez úton menni, hisz Jézus nyomaiban ment. — Mi pedig ez édes keserves Szűz nyomaiban járunk. Bosnyák Zsófia Sztrecsnó várából Teplickára járt templomba, télen is, hóban is s ha szolgálócskája fázott, azt mondta neki: «lépj az én nyomomba» s ime a nyom meleg volt. Izzó lelkek hóban, fagyban is meleg, kőben, sziklákban is puha nyomokat hagynak maguk után. Gyerünk nyomaikban! Mily dicsőséges s édes a Szűz lábnyomában járni; összetört sátánfejet, letör az hát tövist s bojtorjánt is!

A gyászba borult világ.

«Hat órától pedig sötétség lőn az egész földön kilenc óráig.» (Máté 27, 45.)

a) Elsötétedett a világ, gyászba öltözött; jelezte, hogy a lelkek mily elsötétedése kellett ahhoz, hogy az Isten fia két lator közt kereszten hal meg. Hogy lehet elborítani lelkünkben a napot, az Istent magát! A legsötétebb éjfél az Istentől elfordult lélek. Jelezte továbbá ez az éj az Isten sötét haragját, melyet csak Jézus deríthet föl. — Talán azért is lett éj, hogy az Úr Jézus elvégezze utolsó esti imáját. Csendet, megilletődést teremtett az Isten Fiának keresztfája körül, hogy annál hatalmasabban hangozzék föl imája: «Sitio», szomjazom! Szomjazom világot, életet, mindenekfölött pedig lelkeket. Szomjazom kegyelmet, irgalmat számukra. Szomjazom hitet, örök reményt, szeretetet, istenfiúságot . . . nekik! Adj nekem lelkeket . . .

Jézus e sóhaja van belelehelve az apostoli lelkekbe. Utolsó éjének imája! Mily nagy a lélek, mily szép a kegyelem, melynek szerelme ébresztette föl az Úrban e végsóhajt!

b) «És kilenc órakor felkiálta Jézus nagy szóval, mondván: Eloi, Eloi, lamma sabaktani? Én Istenem! én Istenem! miért hagytál el engem?» (Márk. 15, 34.) Ez az áldozat heroizmusának végső kinyilatkoztatása. Már az olajfák kertjében hallottuk e panaszt, de akkor «megjelenik neki angyal a mennyből, biztosítván őt»; most utóljára tör ki szivéből a panasz, mely nekünk panaszolja föl, hogy mit tűr, mit visel el szive-lelke az Isten haragjának éjében! Elhagyattatást panaszol, mert átszenvedi a legnagyobb kínt, hogy Isten elhagyta őt vigaszával; panaszolja tán azt a másik elhagyatást is, hogy kereszt és szenvedés dacára lelkek vesznek el! Ez Jézus végső bánata! Hogy kell szembeszállnunk üdvünk ellenségeivel Jézus bánatának enyhítésére! Ó Uram, bár meg ne sirattál légyen engem is.

c) «Beteljesedett!» (Ján. 19, 30.) Amit Isten gondolt irgalmasat s könyörületest; amit a próféták által igért, azt Fiában kiváltotta. Üdv és öröm lett nekünk reménynyünk s üdvünk. Hála s imádás ezért

neki. Adoramus te Christe, plenitudo gratiae! — De ez a beteljesedés nem magától ment; ami beteljesedett, azt voltakép ő végezte. «Bevégeztem s — mondhatta volna — átéltem, átküzdtem értetek az Isten könyörületes végzéseit. Nemcsak tanítottam, hanem átszenvedtem mindent.» Mi volna a tan élet nélkül, mi az evangélium az édes s erős Jézus nélkül? Ő maga a beteljesedése mindennek. Ó hála, hála, Istennek, hogy vagy, hogy köztünk éltél, hogy értünk szenvedtél! A te isteni életed nekünk minden. Mit csinálnánk szegényes egyéniségünkkel, mit korlátolt bölcseségünkkel s tapasztalatunkkal, hogyan oktathatnánk s útbaigazíthatnánk másokat, ha te nem vagy? Most pedig imádásunk, hódolatunk s ragaszkodásunk is teljes.

d) Beteljesedett . . . megtelt szinültig kegyelemmel az Isten szive s túlcsordul s erő patakzik belőle s aki bele áll ez áramlatba, az megújul. Bűne vész s ereje visszatér. — Jézus erőt is ad; élete nekünk életforrás; biztosít, hogy igenis birom azt, amit szépnek, jónak, szentnek ismerek. Kételkednem nem szabad az erőben. Vallásom nem fáradt lelkek temetési éneke,

hanem teremtő lehellet új ember teremtésére. «Der Mensch ist etwas, was überwunden werden muss»; helyes; de itt be is teljesedik ez a nagy programm, mert erőt találok hozzá. Erkölcsiségem nem csak ideális lelkesülés, hanem megokolt s erőkkel ellátott lelki világ. Tudom, hogy van sok akadályom, s nehézségem, de mindegyikről hiszem erősen, hogy legyőzöm.

e) Beteljesedett; megtett, amit értünk tenni, — áldozatul hozott, amit föláldozni lehetett; mindent odaadott. A kereszten fölmagasztaltatta magát, hogy vonzzon; lelkét odaadta s vérét kiontotta; nincs egyebe. Mint a góth dómok tornya keresztben végződik, úgy Jézus ereje, szeretete a kereszten virágzik ki. Lelkét eltölti a végleges győzelemnek tudata; ez a szó: «beteljesedett» a legszebb győzelmi ének. Ez az a szent verőfény, mely lelkét eltölti, ez az az öntudat, mely mint végtelen energia jut öntudatára életének alkonyán. Keresztfán is mennyországot jelent a «beteljesedett»; aki azt elmondhatja, annak a bitófa is királyi trón s ez a fohásza világitélet. Bár elmondhatnám én is valamikor; hogy hol s mikor s mily keretben, az mindegy.

Jézus meghal.

«És Jézus nagy szóval kiáltván, mondá: Atyám! kezeidbe ajánlom lelkemet. És ezt mondván, meghalt.» (Luk. 23, 46.)

a) Ez az a győzedelmes kiáltás; éj, kín, keserv, kereszt, gyalázat, halál fölött fölemelkedik Jézus lelke s bizalmában és szeretetében énekelni kezd: Atyám . . . ! Ez az ő győzelme, éneke! Neki itt is, most is Atyja van; ő a keresztről atyjához lép s a töviskoszorús párnáról atyja kezébe leheli lelkét. A szenvedésből boldogságba, a koponyák hegyéről örök dicsőségbe, sötétségből éjt nem ismerő világosságba, halálból virágos tavaszba lép. Nincs a világon ellentét nagyobb, mint a Kálvária s Krisztusnak elköltözött lelke közt. Ez ellentéteket hordja magában a hivő, bizó lélek s hordja úgy, hogy egyszer kiegyenlíti azokat. Ez az ő győzelme.

b) Ez a mi halhatatlanságunk végső

fohásza is: lelkemet az égnek! Mély meggyőződéssel tudom, hogy a lelkem halhatatlan. A pesszimizmus kételkedik, de szenved ez alatt kimondhatatlanul s szenved azért, mert természetellenes, lehetetlen nézetbe fúrja magát. Ha minden hiú és semmis, akkor a halál gondolata nem bántana s nem támadna szivünkben az az óriási kontraszt. A mulandóság, a halál nem volna oly nagy baj, ha mindenestül a semmiségben gyökereznénk. A mulandóság csak oly lénynek kín, mely örökkévalóságra való! Érzem lelkemet. Semmi sem képes az önmagába vonult, szabad lényt megfékezni; azzal a borzasztó kiváltsággal bir, hogy ellentállhat az észnek, a szeretet kérésének, a szépség bájainak, magának az Istennek is, mert szabad, vagyis mert lélek. Lélek nélkül ez a nagy tény érthetetlen, nélküle kín, küzdés, komédia az élet. Lélek nélkül föl nem ismerjük magunkat s félreismerjük a létet s világot. Azért hiszek én tehát lelket, halhatatlan lelket és örök életet.

c) A tapasztalat ugyanezt bizonyítja. A nagy fájdalom nem vezet el a tagadásba, sőt kifejleszti bennünk a tudatot, hogy felsőbb rendbe tartozunk. A valláshoz az em-

bert legerősebben az a tudat fűzi, hogy valójának legbelsőbb magva ellentáll a mulandóságnak; készületlennek, befejezetlennek, észszerűtlennek látja a világot s önmagát s ha nem él örökké, nem tudja egyáltalában, hogy minek él. Itt úgy élek, hogy halálomban a halhatatlanság hitével elmondjam én is: Atyám, ki megszabadítasz a gonosztól, a végleges haláltól, a legnagyobb rossztól, kezeidbe ajánlom lelkemet!

A szerető lélek kínjai.

a) A történeti Krisztust gyakran szemléljük. Krisztussal járunk kivált nehéz napjainak, sötét zöldcsütörtöki s nagypénteki küzdelmeinek emlékével. Egyetérzünk vele; értjük vágyát, ájulását, gyötrődését, kínját . . . a szivtelen, kegyetlen, borzalmasan piszkos, utálatos világgal szemben. Értjük a halálig való szomorúságot . . . és azt a kegyetlen szót: «ez a ti órátok, a sötétség hatalma». Megsajnáljuk a küzdő, imádkozó, szomorú embert! Ah, ezt a mély szomorúságot legjobban értjük, ha elgondoljuk, hogy mikép tekint a bűnös, szivtelen, hálátlan lelkekre..., vesződő művére..., alkotásainak romjaira... Mit kellett volna még tennem? panaszolja! Hogyan fordul hozzám és kér szánalmat: emlékezzél meg szegénységemről... Ő a «pauper servus et humilis...» e kegyetlen sorsban..., ez

éjben..., e vadállati szenvedélyek ütközetében. Azért véső dik lelkünkbe a «tristis imago». Veronika kendője arcunknak fátyola lesz; azon át látjuk a világot.

A sajnálkozás odaléptet hozzá; az egyetértés a hűségnek s a fölbuzdulásnak temperamentumába foglalja az egész fájdalmat: értlek Uram, közel vagyok hozzád. «Tecum usque cruciari, parva vis doloris est, malo mori quam foedari, major vis amoris est». Szegénységed, ürmöd s epeitalod s mirhás csokrod az enyém is; a töviskoszorú már két szivet fon egybe: a tiedet s az enyémet. Mondhatnám, hogy kegyetlen sors; mindegy; de így kell lennie, így, így... ez a léleknek, akiben lélek van, sorsa; ez jegyesi hozománya, ez szenvedélyes közössége, édes terheltsége s mikor Krisztussal együtt szenvedek, azt suttogom magamnak: ime megvan, amiről álmodtál, hogy szenvedni akartál vele, az most édes végzeted... élvezd...!

b) Krisztus most. S ah, hogy fölsír bennem a bús vihar, a szenvedés, hogy borul el lelkem láthatára..., hogy szakadnak le templomai, oltárai..., hogy fonnyad el élete, mikor Krisztust itt és most látom, itt művében, e haldokló kereszténységben...,

mikor szemlélem e szomorkodó, gyászoló krisztusi örökséget..., itt és most azt a bús haragot..., azt a keserű, kegyetlen óceánt, azt a végtelen éjt... Itt, itt állok én most Krisztus helyett; itt küzdök és sírok helyette, állok s letörök, leroskadok. Nagy az én kínom a te szeretetedért, Úr Jézus! Mert míg a lelkek számum-szelét szivem lehellete által párázatossá teszem, míg az országút porát könnyeimmel termőfölddé áztatom, míg a lelkek poláris fagyát tavasszá változtatom, sok fohászra, könnyre és lelkesülésre lesz szükségem. De hát ez gyönyöröm; gyönyöröm tudni, hogy ugyanazon kereszten szenvedek, melyen Te s hogy ugyanazon ostorcsapás szaggat szét, mely Téged. Gyönyöröm tudni, hogy lelkemet egy véres, kéklő ajk csókolja, melyet imádok.

c) Egészen értem. Minél mélyebben merülök el gyötrelmembe s minél bensőségesebben érzem át annak baját, ki lelkem reménye: annál mélyebb bepillantásokat enged szivébe s pszichológiájába s úgy érzem, mintha lassanként másra fordulna kínom figyelme; mintha elfelejteném azt a hálátlan, csunya világot... s a keservet. Mintha a világ kitörlődnék öntudatomból

s én magamra maradnék keresztemmel, Krisztusommal s a kínt már nem a világra, hanem magamra vonatkoztatnám, okát nem másban, hanem magamban látnám. Jézus rám néz s tekintete megnyitja nekem a belátást, hogy hisz az a világ én vagyok. Mit világ? az gyüjtőnév, általánosítás... te, te, te, azaz, hogy én, én magam vagyok e kín, e szenvedés oka. Nem másért, értem folyik vére... E köves út, az én életem útja, mely Krisztusnak keresztútja; a szitok, a gáncs, a gúny lelkemből viharzott felé, e tövises bogáncsot nyomorúságom földjén szakították. Hallom már: szeretett engem s átadta magát értem..., bűnömért sebezték meg.

Én, én, én, nekem, engem, értem... Bűnöm az egész krisztusi kínt fölzaklatta, terméketlen lelkem az egész Krisztus-vért szomjazta..., utána kiáltott borzalmasan. Óh ha e kiáltás öntudatára ébredek, e kegyetlen istengyilkos kiáltásra, mely lelkemből hangzott... ó ha a gonoszság ez örvényébe tekintek, melynek tilalomfájául Isten a keresztet tűzte oda, megbódulok..., megrendülök. Ez egész Krisztus-vér és kín *értem van;* az egészet értem adta, hogy bűnöm meg legyen bocsátva, hogy szeret-

hessek, hogy megtisztuljak, hogy örvendhessek, hogy remélhessek, hogy mirtuszkoszorúval fejemen, hogy pálmával kezemben jöhessek feléje, hogy keblére szoríthasson... ah, ah, ah, értem. De hát a többivel mi lesz? Quid ad te? ne zavarjon. A szeretet mélysége felejt mindent s átadja magát egészen; én, látod, egészen neked adtam magam. Egymagadért egészen. S jön felém az áldott Jézus s rám borul, ki nem térhetek neki, hová térjek? Nem kérhetek föl mást, hogy fogja fel e reszkető, édes testet..., nem hajthatom le fejemet... Nem süthetem le szemeimet; lelkemben törik meg végső tekintete s csókjában rám leheli lelkét: érted, érted éltem s haltam! Tehát Krisztusért kell viszont élnem-halnom a vértanúk szeretetével.

Sponsus sanguinum.

a) Az Úr Jézus a bűnbe merült, érzékies világban az új, a tiszta, az isteni embert szolgálja. Ez az ő gondja, melyet szivében hordoz, mint a művész ideálját, mint az anya gyermekét. E gond beszédes lesz ajkán; beszél Istengyermekről s Isten országáról. Ez új világ megteremtésére küldte őt az Úr: az Úr lelke rajta. A próféta is biztatja: csak ezt keresd. Apostolait erre oktatta; a lelket jegyesének tartotta; szent Pál tanú rá, hogy úgy szerette a lelkeket, mint a jegyes jegyesét. Éjjeli imái, hegycsúcsok és erdők tanui e vágyódó szeretetnek: bűnt irtani, embert nemesíteni. Ez kegyetlen, nehéz, szomorú napszám; elhervadunk, megőszülünk, vérrel verejtékezünk tőle. Ment-e sokra vele? Ó mesterem és vigaszom!

b) De neki győzelmesen kellett a világ-

gal megküzdenie; az éjbe fényözönt, a mocsárba kristályforrást árasztania; föl kellett ráznia az érzékies, a nehézkes világot; öntudatára kellett hoznia, hogy mi a bűn s azért fájdalomba öltözött. Szétszaggatva, megtörve, sebekkel tetézve, fölszántva áll elénk: olvassátok le rólam, — mondja — mi a bűn! Ostorozzák, tövissel koszorúzzák. Nézzétek lelketek e fáradt munkását a keresztfán! S áll e szent jel az érzékies, a szabados, az élvezetvágyó, a szabadszerelemről félrebeszélő, orgiákat ülő, szinházaiban, művészetében megmételyezett világ szemei előtt; áll az út mellett, a bűnnek sikamlós országútjai mellett; támolyog mellette a bódult, rohan el mellette a sóvár világ; áll a városok boulevardjai mellett, a prostitució éjjeli ösvényei mellett, hol a bűn már tüdővészbe, infekcióba öltözködött. E bódulatban, e kábulatban, az élvezett mámorban áll a kereszt, az Isten gyülöletét s szeretetét, a bűn büntetését és bocsánatát hirdető szent jel. Ó ti mindnyájan, kik általmentek..., figyeljetek, tekintsetek föl rám!

c) Azután leemeli sebzett kezeit s lábait az Úr Jézus a szegekről, lelép a keresztről s elindul a bódult világba, melyre oly

nehéz szive van s véres kezeivel borogatja az ifjúság fölhevült homlokát, meghinti a tiszta leánylelkek liliomait, a rothadó világ fekélyeire ráborítja lázas sebeit s mint Elizeus hajdan a halott fiúra, úgy borul rá a szenvedő Krisztus sebzett testével a világra. Végig megy a családok szentélyein, parketten és taposott földön; a családi otthonok falára fölakasztja töviskoszorús arcának képét. Elmegy a múzeumok, szinházak, tánctermek, klinikák, szanatóriumok, tébolydák mellett; megrendül és sír, mint egykor Jeruzsálem fölött. Ó jőjjetek utánam s küzdjetek; jőjjetek közelebb, ha gyöngék vagytok; érezzétek meleg szivem s vérem lehét. Küzdjetek a vérontásig s kérjétek a kegyelmet szenvedésemre való tekintettel, győzni fogtok!

Jézus temetése.

«És mikor már esteledett (mivelhogy készület vala, azaz szombat előtti nap), eljöve arimateai József, egy nemes tanácsos, ki maga is várja vala Isten országát, és bátran beméne Pilátushoz és elkére Jézus testét.» (Márk 15, 42. 43.)

a) Egy tekintetet vetek a kálvária nagypénteki esti jelenetére. Leereszkedik az est árnya; a tömeg részint mellét verve, részint megrögződve eloszlik; fáradt fájdalom borong a természeten s a 33 év előtti karácsonyéj utolsó akkordjaként halkan suttog az egyetlen Krisztushivő léleknek imája. A szent Szűz ölében tartja s imádja Fiát. Nézi, csókolja sebeit. Az ő szive az égő mécs a szent kereszt tövén. A hit s a krisztusi szeretet mind az ő szivébe szorult. Jézus s Magdolna bánata csak emberi: a szent Szűzé krisztusi. Érzelmei a szent kereszténység: hit, áhitat, hála, bánat, fáj-

dalom, tisztaság, vértanúság; ez érzelmekkel csókolja s imádja Krisztust. Salve Mater dolorosa, Martyrumque prima rosa, Virginumque lilium!

b) Azután előjönnek Jézus barátai: arimateai József, Nikodémus, a megtért százados. Ők vették le a keresztről Krisztus testét, ők hozták a mirrhát és balzsamot, az áloét s a gyolcsot. Leveszik fejéről a töviskoszorút, megmossák szent testét, megkenik s amily édes illat száll most szerteszéjjel e szegény ravatalról, oly mély, édes s bensőséges ez a gyász. Valóban, mily érzelmes mélységek nyilnak meg a szivekben e temetésre való előkészületben! Hogy temették régen a macchabaeusi Judást, a hőst! hogyan temették Lőrinc vértanút! Megindul itt is a menet: arimateai József, Nikodémus, sz. János s a százados viszik az Urat, utána a sz. Szűz s néhány asszszony, az Úr elválaszthatlan hivei. Pompa, káprázat nélkül indulnak meg az öreg estébe s a sirnak éjébe. De a szivek csordultig telve; mirrhát csepegtetnek, illat száll belőlük s az Úr emléke lelkünkben, mint a ma kifeslett nefelejts.

c) A sziklafalba vájt uj sírba fektetik az Urat; tündöklő gyolcsba takarják, száz

font mirrha és áloévegyítékre ágyazva! Sz. Pál akarja, hogy haljunk meg: temetkezzünk el az Úrral a világ számára. A mi sírunk Jézus átszegezett szive, érzelmeinkből van szőve gyolcsunk s önmegtagadás mirrhája megóv a rothadástól; így lesz elrejtve s biztosítva életünk Istenben. De a sziklasír körül lelki szemeimmel látom a bethlehemi angyalokat, kik ezt a szent éjt itt néma dicséretben s imádásban töltik; glória helyett gratiát suttognak.

d) Sürgölődik ott azután a kaján ember is; lepecsételi a sírt, őröket állít... A sírkövön van a szent Szűz csókja s a zsinagóga pecsétje. Ily kontrasztokkal van tele az élet. Az én szenvedélyem is ez; én megcsókolom e sírkövet s a hálás imádást, a szerető emlékezést állítom oda őrül. Ezek nem alusznak el feledésben! Jézus akarja, hogy ne feledjük. Karácsonykor örvendünk, nagypénteken gyászolunk. Mély részvéttel tekintünk a szent Szűzre is, de a lelkünk el nem fojthatja magában a biztatást: Viszontlátásra királynőm harmadnapra.

Szálla alá a poklokra.

a) Keveset tudunk a lelkek világáról; Jézus is csak itt-ott érintette azt; emberi képzeteink s kategoriáink nem alkalmazhatók reá. Csak érzéseinkkel vagyunk rokonaik. A jó lelkek is várják Krisztust. Mig ő el nem jön, addig nem látják meg az Istent; azért főérzelmük ez a nagy Advent; imájuk a vágy s Krisztus megjelenése az ő nagy Karácsonyuk; így lett Karácsony a limbusban! Hogy ragyog föl köztük az Úr Jézus lelke, az örök boldogság napja! Hogy lett ott éledés, üdülés, tavasz a fáradt lelkek világában! Hogy csendült meg ajkaikon az ének: Hozsanna, áldott ki az Úr nevében jön! Hogy hódoltak neki pátriárkák, próféták, szent József, keresztelő szent János! Ó, ahol Jézus van, ott tavasz s éledés, ott erő és öröm van, ott tudnak énekelni. Jubilate Deo omnis terra!

b) Mily szent örömmel, mily diadalmas érzéssel néz végig az Úr e tiszta lelkeken. Ezek az ő szenvedélye; vért és életet adott, hogy tiszták legyenek s «szeplő és ránc nélkül»; ime most belépett a piszkos földről a szép, tiszta lelkek verőfényébe. Ez már isteni zóna; oda vágyik az erős élet! Istenem, bennem is oda vágyik! Mennyi a bűn az életen, mennyi a tökéletlenség, elfogultság, kicsinyes látószög, egyéni szinezés, korlátoltság, gyöngeség, gyávaság s makacsság, engedékenység és kevélység, lágyság és keménység! S mily siralmas látvány, ha lelkem hajótörötten, rongyosan, szegényesen jönne az örök révpartok felé s ott betegen hosszu «quarantaine»-be kerülne. Jézusom, tisztíts, égess, hogy mikorra megpillantasz, örömre gyúladjon szemed!

c) Ezeket elviszi magával. Nagyok az igényei a szivtisztaságra, de kielégíttetnek. A «háromszor szent» fölemeli a tisztult lelkeket és mint ahogy a fecskék költözködve az Alpesek fölé emelkednek: úgy a lelkek az isteni Megváltó Fölségéhez. A fénynek s életnek végtelen oceánja hivja őket s mennek, röpülnek. — Tisztelem az Isten nagy igényeit lelkem tiszta-

ságával szemben; föltétlenül meghajlok előtte, mikor megpróbál, meglátogat betegséggel, szenvedéssel, lelki vigasztalansággal; tudom, hogy tisztít és közelebb jutok hozzá!

TARTALOM.

	Oldal
Az Olajfák kertjében	3
Krisztus kínszenvedésének szelleme	6
Halálfélelmek között	10
Vigyázzatok és imádkozzatok	12
Krisztus elhagyatottsága	15
Krisztus kínszenvedése	19
Részvét és szánalom	22
Az áruló	25
Jézust elfogják	28
A főtanács előtt	32
Péter megtagadja Jézust	36
Péter bűnbánata	39
Jézus megcsúfoltatása	42
Krisztus Pilátus előtt	45
Jézus Heródes előtt	49
Jézus újra Pilátus előtt	52
Gyávaság és jellemtelenség	55
Jézus némasága s türelme	58
Jézus megostoroztatása	61
Jézus tövissel koronáztatása	64

Oldal

Ime az ember! ... 67
Fekete lelkek ... 70
Jézus szeretete a kereszt iránt ... 73
Jézust a vesztőhelyre vezetik ... 76
Jézus a penitencia királya ... 79
Testi-lelki penitenciát ... 82
Miért... ennyi kín? ... 85
Jeruzsálem siránkozó leányai ... 88
Bánatom hármas motívuma ... 90
Jézus a Golgothán ... 93
Jézus keresztre feszíttetése ... 96
A keresztfa alatt ... 100
Így szeretett az Isten ... 104
Jézus ellenségeiért imádkozik ... 107
Jézus és a latrok ... 110
A fájdalmas Anya ... 113
A fájdalmas Szent Szűz ... 116
A gyászba borult világ ... 121
Jézus meghal ... 125
A szerető lélek kínjai ... 128
Sponsus sanguinum ... 133
Jézus temetése ... 136
Szálla alá a poklokra ... 139